

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EBEVEYNLERİN ÖZ YETERLİLİK ALGILARIYLA DUYGU
SOSYALLEŞTİRME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra KUZU

Psikoloji Ana Bilim Dalı

Psikoloji Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cebrail KISA

Eylül, 2019

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EBEVEYNLERİN ÖZ YETERLİLİK ALGILARIYLA DUYGU
SOSYALLEŞTİRME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Büşra KUZU
(Y1512.272010)**

**Psikoloji Ana Bilim Dalı
Psikoloji Bilim Dalı**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cebail KISA

Eylül, 2019

ONAY FORMU

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Enstitümüz Psikoloji Anabilim Dalı Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı Y1512.272010 numaralı öğrencisi Büşra KUZU'nun "EBEVEYNLERİN ÖZ YETERLİLİK ALGILARIYLA DUYGU SOSYALLEŞTİRME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 29.05.2019 tarih ve 2019/12 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 24.09.2019 tarihinde kabul edilmiştir.

	<u>Unvan</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Üniversite</u>	<u>İmza</u>
ASIL ÜYELER				
Danışman	Prof. Dr.	Cebrail KISA	İstanbul Aydın Üniversitesi	
1. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Elif Özge ERBAY	İstanbul Aydın Üniversitesi	
2. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Mehmet Zeki ILGAR	Biruni Üniversitesi	

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ebeveynlerin Öz Yeterlik Algılarıyla Duygu Sosyalleştirme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tezin proje aşamasından sonuçlanmasına kadar ki bütün aşamalarda bilimsel ahlak ve etik kurallarına aykırı düşecek bir davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla beyan ederim. (...../...../2019)

Büşra KUZU

ÖNSÖZ

Araştırmam süresince bana yardımcı olan, çok değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Cebrail KISA'ya,
Hayatım boyunca bana her zaman yol gösterici olan annem Fikriye KUZU ve babam Mehmet KUZU'ya,
Tez yazım aşamasında bana yardımlarını eksik etmeyen ablam Meryem ÖZDİL'e,
En zor günlerimde beni yalnız bırakmayan ve bana umut veren can yoldaşım'a çok teşekkür ederim.

Eylül, 2019

Büşra KUZU

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	viii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	2
1.3 Araştırmanın Önemi	3
1.4 Varsayımlar	4
1.5 Sınırlılıklar	4
1.6 Tanımlar	4
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1 Öz Yeterlik	6
2.1.1 Sosyal bilişsel öğrenme kuramı	6
2.1.2 Öz yeterlik tanımı.....	7
2.1.3 Öz yeterliğin gelişmesini sağlayan kaynaklar.....	8
2.1.4 Öz yeterlik inançlarının insan hayatındaki önemi.....	9
2.1.5 Yüksek ve düşük öz yeterliğe sahip bireylerin özellikleri	9
2.1.6 Öz yeterlik algısının birey üzerindeki etkileri.....	10
2.1.7 Ebeveyn öz yeterliği.....	11
2.1.8 Bilişsel gelişim ve ebeveyn öz yeterliği.....	11
2.2 Duygu Sosyalleştirme	12
2.2.1 Duygu sosyalleştirme sürecini açıklayan kuramlar	13
2.2.1.1 Sosyal öğrenme kuramı.....	13
2.2.1.2 Aile sistemler kuramı	13
2.2.1.3 Sosyo ekolojik sistem kuramı	14
2.2.1.4 Sosyo kültürel kuram	14
2.2.2 Duygu sosyalleştirme davranışları	15
2.2.3 Anne babaların duygu sosyalleştirme uygulamaları ile ilişkili faktörler ..	15
2.2.3.1 Anne babaların duygu düzenleme becerileri.....	16
2.2.3.2 Anne babaların psikolojik sorunları.....	16
2.3 Ebeveynlerde Duygu Sosyalleştirme Davranışları ve Öz yeterlik İle ilgili Yapılan Araştırmalar	16
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	20
3.1 Araştırmanın Modeli	20
3.2 Evren ve Örneklem.....	20
3.3 Veri Toplama Araçları	22
3.3.1 Çocuklarının duygularına verilen tepkiler	22

3.3.2 Berkeley aile öz yeterlik ölçeği.....	22
3.3.3 Kişisel bilgi formu	23
3.4 Verilerin Toplanması.....	23
3.5 Verilerin Analizi.....	24
4. BULGULAR.....	25
4.1 “Ebeveynlik tipine göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri farklılaşmakta mıdır? Alt Problemine İlişkin Bulgular	25
4.2 “Ebeveynlerin yaş gruplarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri farklılaşmakta mıdır? Alt Problemine İlişkin Bulgular	27
4.3 “Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri farklılaşmakta mıdır? Alt Problemine İlişkin Bulgular	29
4.4 “Ebeveynlerin eğitim durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri farklılaşmakta mıdır? Alt Problemine İlişkin Bulgular	30
4.5 “Ebeveynlerin aylık gelir durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri farklılaşmakta mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgular	33
4.6 “Ebeveynlerin sahip olunan çocuk sayısına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri farklılaşmakta mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	36
4.7 “Duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ile ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgular	38
5. TARTIŞMA	40
6. SONUÇLAR	44
7. ÖNERİLER	47
KAYNAKLAR	48
EKLER.....	53
55	
ÖZGEÇMİŞ.....	62

KISALTMALAR

BPSE-R	: Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Yenilenmiş Formu
CEDÖ	: Conners Ebeveyn Değerlendirme Ölçeği Kısa Form
ÇEÇAÖ	: Çocuğun Evlilik Çatışması Algısı Ölçeği
ÇODBCÖ	: Çocuğun Olumsuz Duygularıyla Başa Çıkma Ölçeği
RCE	: Çocuklarının Duygularına Verilen Tepkiler
TİFALDİ	: Türkçe Alıcı ve İfade Edici Dil Testi

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1: Ebeveynlerin Bireysel Özelliklerinin Dağılımı.....	21
Çizelge 4.1: Ebeveynlik tipine göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve Ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Shapiro-Wilk Testi Sonuçları.....	25
Çizelge 4.2: Ebeveynlik tipine göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	26
Çizelge 4.3: Ebeveynlerin yaş gruplarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Shapiro-Wilk Testi Sonuçları.....	27
Çizelge 4.4: Ebeveynlerin yaş gruplarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Kruskal Wallis Testi Sonuçları	28
Çizelge 4.5: Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Shapiro-Wilk Testi sonuçları	29
Çizelge 4.6: Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Mann Whitney U Testi sonuçları	30
Çizelge 4.7: Ebeveynlerin eğitim durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Shapiro-Wilk Testi sonuçları.....	31
Çizelge 4.8: Ebeveynlerin eğitim durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Kruskal Wallis Testi sonuçları	32
Çizelge 4.9: Ebeveynlerin aylık gelir durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Shapiro-Wilk Testi sonuçları	34
Çizelge 4.10: Ebeveynlerin aylık gelir durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ANOVA Testi sonuçları	35
Çizelge 4.11: Ebeveynlerin sahip olunan çocuk sayısına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Shapiro-Wilk Testi sonuçları	36
Çizelge 4.12: Ebeveynlerin sahip olunan çocuk sayısına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ANOVA Testi sonuçları	37
Çizelge 4.13: Duygu sosyalleştirme yöntemleri ile ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiye yönelik yapılan Spearman Korelasyon analizi sonuçları	38

EBEVEYNLERİN ÖZ YETERLİLİK ALGILARIYLA DUYGU SOSYALLEŞTİRME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu çalışmada ebeveynlerin öz yeterlik algıları ile duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Türkiye’de ikamet eden 2-6 yaş arası çocuğu olan 150 ebeveyn (%72 Kadın, %28 Erkek) oluşturmaktadır. Araştırmada ebeveynlerin öz yeterlik algısını ölçmek amacıyla “Berkeley Ebeveyn Öz yeterlik Ölçeği Yenilenmiş Formu” ve ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarını ölçmek amacıyla “Çocuklarının Duygularına Verilen Tepkiler” ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmanın verilerinin analizinde örneklemin normal dağılıma uyup uymadığının tespiti için Shapiro-Wilk Testi kullanılmıştır. Normal dağılıma uyduğu durumlarda parametrik testler, normal dağılıma uymayan durumlarda ise parametrik olmayan testler uygulanmıştır. Gruplar arasındaki farklılıkların tespiti için Post-Hoc Testi kullanılmıştır. Ebeveynlerin duygu sosyalleştirme yöntemleri ile ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında ilişki olup olmadığı Spearman korelasyon katsayısı ile incelenmiştir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin öz yeterlik algıları ve duygu sosyalleştirme yöntemleri; ebeveynlerin cinsiyetine, yaşına, eğitim düzeyine, maddi durumlarına ve çocuklarının cinsiyetine göre incelenmiştir. Ayrıca ebeveyn öz yeterlik algı düzeyinin duygu sosyalleştirme davranışlarını ne derece etkilediği incelenmiştir.

Araştırma bulgularına göre; Ebeveynlerin öz yeterlik seviyeleri ile duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödüllendirme, büyütmek/mübalaga, dikkatini dağıtma/avutma arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Ebeveynlerin öz yeterlik seviyeleri ile duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ihmal arasında ise negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Ebeveynlik tipine göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak alt ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ebeveynlerin aylık gelir durumlarına göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile duygu sosyalleştirme yöntemlerinden büyütmek ve ihmal arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bununla birlikte ebeveynlerin yaş dağılımı, eğitim durumu, sahip oldukları çocuk sayısı ve çocuklarının cinsiyetine göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile duygu sosyalleştirme yöntemleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Anahtar kelimeler: *öz yeterlik, duygu sosyalleştirme, ebeveyn öz yeterliği*

THE INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE PARENTS' SELF EFFICACY PERCEPTIONS AND EMOTION SOCIALIZATION

ABSTRACT

In this study, the relationship between the self-efficacy perceptions of the parents and emotion socialization behaviors (strategies) was examined. The sample of the study consisted of 150 parents (72% female, 28% male) who have children aged 2-6 years residing in Turkey. In the study, to measure the self-efficacy perception of the parents, "Revised Berkeley Parent Self Efficacy Scale Form" and to measure the emotion socialization behaviors of the parents "Reactions to the Emotions of Children Scales" were used.

In the analysis of the data, the Shapiro-Wilk Test was used to determine whether the collected data complies with the normal distribution. Among parametric tests was used in cases that conform to normal distribution. Otherwise, among non-parametric tests was performed. Post-Hoc Test was performed to determine the differences between groups. To investigate the relationship between parental self-efficacy and emotion socialization methods, Spearman correlation coefficient was used.

Self-efficacy perceptions and emotion socialization levels of the participating parents were investigated based on the gender of the children, the age of the parents, the level of parents' education, the number of children they have, and their financial situation. In addition, the effect of parental self-efficacy perception on emotion socialization strategies was investigated.

According to the research findings, a positive correlation was found between self-efficacy levels of parents and three of the emotion socialization strategies: rewarding, magnifying, and overriding, while a negative correlation was observed for neglecting.

Significant differences were observed in the subscale scores of emotion socialization methods, punishing, magnifying, neglecting and overriding according to parents gender. Based on parents monthly income, a significant difference was observed between parental self-efficacy levels and two of the emotion socialization methods: neglecting and magnifying. However, no significant differences were found between parental self-efficacy levels and emotion socialization methods according to age distribution, educational status, number of children and gender of the parents.

Key words: *self-efficacy, emotion socialization, parental self-efficacy*

1. GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın amacı, önemi, problem durumu, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1 Problem Durumu

Toplumun temelini aile oluşturmaktadır. Aileler birleşerek toplumları meydana getirirler. Sağlıklı bir aile yapısının oluşması için toplumun sağlam temellere dayanması gerekmektedir. Sağlıklı ve faal bir aile sorunları çözme becerisi yüksek, duygularını doğru bir şekilde anlatabilen ve olumlu bakış açısına sahip bireylerden meydana gelir (Beavers & Hampson, 1993).

Aile, çocukların kendilerine olan güven duygularını geliştirdikleri ve hayatları ile alakalı ilk tecrübelerini kazandıkları ortamlardır. Aile ile çocuk sosyal yaşamı ve toplum tarafından kabul görülen tutum ve davranışlar sergilemeyi öğrenmektedirler. Aile içerisinde ebeveynlik görevlerini üstlenmek, çok fazla sorumluluk gerektirir. Ebeveynlerin çocukları için birçok konuda bilgi ve beceri edinmeleri ve fedakârlık yapmaları gereklidir. Anne babaların toplumsal düzende yer alabilecek yeterlikte bireyler yetiştirme sorumluluğunun bilincinde olmaları ve bu bilinçle çocuklarına karşı sergiledikleri tutum önemlidir. Bu bilinçli tutumun çocukların olumlu kişilik özellikleri geliştirmelerinde önemli bir etkisi olduğu unutulmamalıdır (Güler, 2010).

Çocuklarını destekleyen, onlara olanak sağlayan, cesaret veren bir aile tutumu, çocuklarının hayata dair olumlu tutumlar geliştirmesini sağlar. Böyle bir ortamda yetişen çocukların başarıları da artar. Ailelerin olumsuz tutumları ise çocukların öğrenme isteğini azaltmakta ve başarısızlıklara neden olmaktadır. Öyle ki öğrencilerin akademik başarılarını yordamada ebeveynlerin çocuğa yönelik tutumlarının, öğretmen davranışlarından daha önemli olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Erdoğdu, 2007). Bununla birlikte Murdock (2013) çalışmasında annelik öz yeterlik algısının düşmanca ve zorlayıcı ebeveynlik

davranışları ile hem de çocuk davranış problemleri ile ilişkili olduğunu bildirmiştir.

Çocuk aileyi geleceğe bağlayan köprü görevi yaparak toplumların devamını sağlar bu aynı zamanda aile varlığının sürekliliği anlamına da gelir. Ailenin korunması çok önemlidir. Sağlıklı aile yapısının oluşturulması için anne babalık bilgi ve becerileri ile ilgili ihtiyaçlarının belirlenmesi, ebeveynlerin bu konuda desteklenmesi, bunun için de öz yeterlik düzeylerinin değerlendirilmesi gereklidir. Anne babalık becerileri açısından öz yeterliği yüksek ebeveynlerin, çocuklarına yönelik sağlıklı tutumlar sergileyerek onların duygularını anlamaları ve çocuklarının duygularını rahat bir şekilde ifade etmelerine rehberlik edebilmeleri için bu konunun araştırılması büyük önem taşımaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Çalışmamızın esas amacını; ebeveynlerin öz yeterlik algıları ile duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi oluşturmaktadır.

Bu ana amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmaktadır;

Alt Amaçlar;

Ebeveynlerin kullandıkları duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütme, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveynlerin öz yeterlik algıları;

- Anne ve baba arasında anlamlı farklılık göstermekte midir?
- Ebeveyn yaşına göre anlamlı fark göstermekte midir?
- Ebeveyn eğitim düzeyine göre anlamlı fark göstermekte midir?
- Ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı fark göstermekte midir?
- Çocuğun cinsiyetine göre anlamlı fark göstermekte midir?
- Ebeveynin maddi durumuna göre anlamlı bir fark göstermekte midir?

Ebeveynlerin öz yeterlik algıları ve duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütme, ihmal ve dikkatini dağıtmak) arasında ilişki var mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Erken çocuklukta bireylerin ebeveynleri ile yaşadıkları etkileşim sonucunda çocukların anne babalığa dair şemalarının oluştuğu ve bununla birlikte anne babalarıyla kurdukları bağlanmaların çeşidine göre de anne baba öz yeterlik algılarının esasını oluştuğu varsayılmaktadır (Aksoy & Kılıç, 2009). Sağlam bir ebeveyn öz yeterliğinin inşa edilmesi, bu duygunun yeterli ve müspet ebeveyn uygulamaları için bir motor vazifesi görmesi nedeniyle, aile fertleri için çok önemli bir adımdır (Aksoy & Diken, 2009).

Ebeveynlik alanında öz yeterlik, ebeveyn-çocuk etkileşimlerinde iyimser, yetkili ve tutarlı etkileşimin bir işaretçisidir. Araştırmalar, öz yeterliği düşük ebeveynlerin, vazifeleri sırasında karşılaştıkları zor durumları başarılı bir şekilde yönetmelerinin daha zor olduğunu göstermiştir (Rose, Roman, & Mwaba, 2018). Öz yeterliği yüksek olan anne babaların ise daha uygun ebeveyn davranışları gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir (Campbell, Cohn, & Meyers, 1995).

Literatür tarandığı zaman yabancı kaynaklarda, öz yeterlikle alakalı kuramsal çalışmalar (Bandura, 1982, 1989; Schunk & Pajares, 2009; Zulkosky, 2009), ebeveyn öz yeterliği ile ilgili çalışmalar (Dumka, Gonzales, Wheeler, & Millsap, 2010) dikkat çekerken, bu araştırmalarda özellikle öz yeterlik kavramıyla ilişkili kavramlar ve ebeveyn öz yeterlik kavramı detaylı olarak açıklanmaktadır. Türkiye’de ise bu konu ile ilgili çalışmalar sınırlı olsa da annelerin ve öğretmenlerin öz yeterlik inançlarına dair çalışmalar (Azar, 2012; Büyüktaşkapu, 2012) ve ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarına yönelik çalışmalar (Kılıç, 2014) vardır.

Çocuklar, bir milletin geleceğini ifade etmektedir ve onların yetiştirilmesi ve hayata kazandırılması ilk olarak aile içerisinde başlamaktadır. Sağlıklı bir çocuğun gelişimi sağlıklı ebeveyn tutumlarına bağlıdır. Sağlıklı ebeveyn tutumları ise öz yeterliği yüksek ebeveynlerden beklenmektedir. Ebeveynin çocukları üzerindeki sosyalleştirme davranışları ve çocuklarının anne babalarında gördükleri sağlıklı ebeveynlik davranışlarını özümsemeleri sonucunda sağlam bir ailenin temelleri oluşmuş olacaktır. Bunun için ebeveynin

öz yeterlik düzeyi ile duygu sosyalleştirme davranışı arasındaki ilişkinin önemi vardır.

Ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarının çocuklarının duygusal gelişimine önemli etkisi bulunmaktadır (Ulutaş & Ömeroğlu, 2012). Ebeveynlerin öz yeterlik algısı ile duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişki durumunun tespit edilerek, ailelerin çocuk yetiştirme açısından kendilerini yeterli görme durumları desteklenip çocukları ile olan tüm etkileşimlerinde sağlıklı tutumlar sergilemeleri de sağlanabilir. Toplumun temeli olan sağlıklı aile yapısı için bu büyük önem taşımaktadır.

1.4 Varsayımlar

Araştırmaya dahil olan ebeveynlerin “Berkeley Ebeveyn Özyeterlik Ölçeği (BPSE-R)”, “Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği (RCE)” ve “Kişisel Bilgiler Formu” bilgilerine doğru ve içtenlikle yanıtlayacakları varsayılmaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

Yapılan araştırmanın sonucunda elde edilebilecek bulgular aşağıdaki sınırlılıklar içinde geçerlidir.

- Araştırma, 2018-2019 yılları arasında Türkiye’de ikamet eden 2-6 yaş arası normal gelişim gösteren en az bir çocuk sahibi 150 ebeveyn ile sınırlıdır.
- Veriler, araştırmacı tarafından uygulanan veri toplama aracının istatistiksel sonuçlarından elde edilen bilgilerle sınırlı tutulmuştur.

1.6 Tanımlar

Bu araştırmada kullanılan terimler aşağıdaki anlamlarında kullanılacaktır:

- **Öz Yeterlik:** Kişilerin meydana gelebilecek durumlara karşı ne derece başa çıkabileceklerine dair olan eylemleri hangi seviyede iyi yapabileceklerine yönelik yargıları olarak ifade edilmiştir (Bandura, 1982).
- **Ebeveyn Öz Yeterliği:** Ebeveynlerin; kendilerini anne babalık rollerinde yeterli görme dereceleri ifade eder (Hassall, Rose, & McDonald, 2005).

- Duygu Sosyalleştirme: Ebeveynlerin çocuğun duygu ve deneyimlerine gösterdiği tepkiler ve ebeveyn ile çocuk arasındaki duygulara ilişkin, çocuk yetiştirme davranışları ile ilgili iletişimin tümüdür (Eisenberg, Cumberland, & Spinrad, 1998a).
- Duygu Sosyalleştirme Stratejileri: Ebeveynler çocuklarının duygularına karşı verdikleri olumlu ve olumsuz tepkilerdir (Morris ve diğerleri, 2007). Duygu sosyalleştirme stratejileri destekleyici/olumlu ve destekleyici olmayan/olumsuz stratejiler olarak sınıflandırılmaktadır. Olumlu duygu sosyalleştirme stratejileri çocuğun duygularını ödüllendirmeyi, olumsuz duygu sosyalleştirme stratejileri ise çocuğu cezalandırma, çocuğun duygusunu ihmal etme, büyütme ve dikkatini dağıtma olarak sınıflandırılmıştır (O'neal & Magai, 2005).
- Ödüllendirme: Çocuğun duygularını düzenlemesine yardım eden tepkiler olarak tanımlanmaktadır (Ersay, 2014). Örnek olarak çocuk üzgün olduğunda onu neyin üzdüğünü sormak bir ödüllendirme tepkisidir.
- Cezalandırma: Çocuğun duygularını onaylamayan ya da reddeden tepkileri ifade eder (Ersay, 2014). Örnek olarak çocuk öfke duygusu yaşadığında çocuğa öfkelenmemesini söylemek bir cezalandırma tepkisidir.
- Büyütmek (mübalağa etmek): Anne babanın çocuğu ile aynı duyguyu yaşamasını ve bu durumu çocuğa yansıtması olarak ifade edilmiştir (Ersay, 2014). Örnek olarak çocuğu öfkeliğinde anne babanın daha çok öfkelenmesi ve bu duygusunu çocuğa yansıtmasıdır.
- İhmal Etmek: Anne babanın çocuğunun duygularının farkına varamaması ya da duygularına tepki vermemesini ifade eder (Ersay, 2014). Örnek olarak çocuk üzgün olduğunda onun üzüntüsüyle ilgilenmemek ihmal tepkisidir.
- Dikkatini Dağıtmak (avutmak): Anne babanın çocuğun dikkatini başka bir yöne çekerek onun duygusal deneyimlerine önem vermemesini ifade eder (Ersay, 2014). Örnek olarak ebeveynin çocuk üzgün olduğunda neşelenmesini ya da önemsememesini söylemesidir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Öz Yeterlik

2.1.1 Sosyal bilişsel öğrenme kuramı

Bu kuram, bireylerin öğrenmesini davranışçı ve bilişsel yaklaşımların yeterli düzeyde açıklayamadığını savunmaktadır. Bu kuram öğrenme sürecinin davranışsal ve bilişsel yönlerini incelemektedir. Albert Bandura, sosyal bilişsel kuramının en önemli temsilcisidir (Aydın, 2007). Öz yeterlik kavramı ise sosyal bilişsel kuramının temel bileşenlerinden birisidir.

Bandura tarafından geliştirilen bu kurama göre öğrenme, model alınarak veya gözlem yoluyla gerçekleşmektedir. Bahsettiğimiz kuram altı ana ilkeden oluşmaktadır.

Bu ilkeler:

- **Karşılıklı Belirleyicilik:** Bandura, bireyin davranışını karşılıklı olarak çevre ve bireysel unsurların etkilediğini söyler. Böylece bireyin gerçekleştireceği davranışlar belirlenmektedir. Davranış ile çevre birbirini değiştirebilmektedir.
- **Sembolleştirme Kapasitesi:** Bireyler düşünebilme ve dili kullanabilme kapasitesine sahiptir. Bununla birlikte geleceği test edip yaşadıklarını aklında tutabilmektedir.
- **Öngörü Kapasitesi:** Model alan kişinin, ileride başkalarının kendisine nasıl davranacaklarını öngörmesi, hedeflerini belirleyebilmesi, geleceğini planlayabilmesidir.
- **Dolaylı Öğrenme Kapasitesi:** Bireyler gözlemleyerek diğerlerinin davranışlarını ve bu davranışlara ait sonuçları öğrenebilmektedirler. Bireylerin başkalarının deneyimlerini gözlemleyerek öğrenmesi bireyin öğrenme hızını ve kapasitesini artırır.

- **Öz Düzenleme Kapasitesi:** İradesi ile davranışlarını düzenleyebilme gücüne sahip olan insanoğlu, başkalarının gösterdikleri tepkilerde etkilenmektedir. Buna rağmen, bireyler yine de kendi eylemlerinden mesuldur.
- **Öz Yargılama Kapasitesi:** Bireyin öğrenme sürecinde kendisini bilerek kapasitesi ile yapabileceği iş arasında değerlendirme yapabilmesi, büyük önem arz etmektedir (Sakallı, 1997).

Sosyal Öğrenme Yaklaşımına göre sadece dışsal etkilerden veya içsel etkilerle yönlendirilmediğimiz gibi bilişsel özellik ve çevresel değişkenlikler kadar, bireyin davranışlarını öz yeterlik, bağımlılık, başarı, saldırganlık gibi, bireysel özelliklerden de etkilemektedir. Kişisel özelliklerin etkileşimi, çevresel değişkenler, bilişsel özellikler sonucu bireyin davranışları meydana gelmektedir (Kiremit, 2006).

2.1.2 Öz yeterlik tanımı

Albert Bandura tarafından ilk kez öz yeterlik kavramı 1977 yılında “Bilişsel Davranış Değişimi” kapsamında dile getirilmiştir (Stuart, 2005). İnsanların motivasyon ve davranışlarının önemli bir parçası olan öz yeterlik inançları, kişilerin yaşamlarını değiştirebilecek davranışlarını da doğrudan etkilemektedir. Öz yeterlik kavramında bireyin harekete geçme ve belirli bir hedefe ulaşma becerisine sahip olduğu inancına atıfta bulunur (Bandura, 1977).

Sosyal öğrenme yaklaşımına göre, 3 temel sebep vardır. Bu sebepler; kişinin hedefine ulaşma isteği, onun için hedefin değeri ve kişinin yapılacak olan işe yönelik tepkisinden oluşmaktadır. Birey hedefine ulaşma beklentisinde ve hedefin değerine olumlu tepkiler veriyorsa öz yeterlik duygusu geliştirecektir (Kiremit, 2006).

Öz yeterlik; bireyin karşılaştığı durumlar karşısında gerekli olan eylemleri yapabileceğine ilişkin inancı olarak ifade edilmektedir. Öz yeterlik kabiliyetli olmayı değil, kişinin kendine olan güvenini kapsar. Öz yeterliği düşük olan kişi, meydana çıkan bir durumlarla baş etmede yeteri kadar becerisi olsa da bu becerilerini kullanmaya cesaret edemeyecektir (Yıldırım & İlhan, 2010). Bandura’ya (1982) göre öz yeterlik seviyesi ne kadar fazla olursa, kişinin performansı ile başarısı da yüksek olmaktadır.

Bandura (1986,1997) öz yeterlik inancı ile ilgili yeterlik beklentisi ve sonuç beklentisi olmak üzere değişik iki kavramdan bahsetmektedir. Bireyin belirli bir davranışı göstermekte başarılı olabileceğine dair inancına yeterlik beklentisi olarak ifade edilir. Bu kavram kişilerin bir görevin gerçekleşmesini kapsayan kabiliyetlerine yönelik yargılarını içerir. Bir diğer kavram olan sonuç beklentisi ise kişilerin davranışlarının sonuçlarına yönelik çıkarımlarını kapsamaktadır. Bu çıkarımlar hangi davranışların ne gibi sonuçlara meydan verebileceği ile alakalı kişinin algılarını içermektedir (Bandura & Wessels, 1997).

Bunun birlikte; öz yeterlik literatürde, “kişilerin, talep edilen zor görevler ve kendi uygulamaları üzerinde kontrol tesis edebilme yeteneklerine olan inancı” olarak da tanımlanmıştır (Luszczynska, Gutiérrez-Doña, & Schwarzer, 2005). Bu bağlamda bireylerin eyleme geçmesini ve karşılaştıkları problemlerle mücadele azimlerini kişilerin öz yeterlik düzeyleri büyük oranda etkilemektedir. Daha genel bir ifadeyle anlatılmak istenirse, öz yeterlik bireyin yapabildikleri hakkında sahip olduğu inançların tümünü kapsar. Kendilerine olan inançları yüksek olan bireyler zor işlerle karşılaştıklarında çok fazla zorlanmazlar (Zenginol, 2010).

2.1.3 Öz yeterliğin gelişmesini sağlayan kaynaklar

Bireyin doğrudan kendi deneyimlediği yaşantılar: İnsanların bizzat yaparak başarılı veya başarısız oldukları fiillerin sonucunda elde ettiği tecrübelerdir.

- Dolaylı yaşantılar: İnsanlar kendileri gibi insanların zor durumlarla başa çıkma davranışlarını gözlemlerler. Böylece kendilerinin de diğer insanlar gibi zorluklarla başa çıkabilecekleri inancını geliştirebilirler. Bireylerin öz yeterlik algısı sosyal öğrenme kuramına göre, modellerin gözlemci üzerindeki etkileri ile ilişkilidir. Kendilerine benzeyen modellerin davranışlarını insanlar, taklit etme eğilimi göstermektedir (Ulusoy ve diğerleri, 2011).
- Sözel ikna: Bireyin öz yeterlik algısını diğer bireylerin onu bir etkinliğe dair başarılı olup olamayacağına ilişkin yönlendirmesi etkiler. Gerçekçi olmayan yönlendirmeler, bireyin gayretine rağmen yaşayacağı başarısızlık dolayı bireyde kendine yönelik yeterlik algısının düşmesine sebep olmaktadır (Arseven, 2016).

- Psikolojik durum: Öz yeterlik algısını bireyin stresli veya kaygılı olması etkilemektedir. Kaygı düzeyi düşük olan kişinin, yaptığı işi başarılı şekilde tamamlama konusunda öz yeterlik beklentisi fazla olacaktır. Depresyon ve umutsuzluk gibi duygular kişinin kendine olan inancını azalttığını düşündürebilir. Bununla birlikte pozitif ruh halinin ise kişinin kendisine olan yeterlik inancını güçlendirdiği ve öz yeterlik inancını yükselttiği söylenebilir (Arseven, 2016).

2.1.4 Öz yeterlik inançlarının insan hayatındaki önemi

Öz yeterlik inancı bizim hayata olumlu ya da olumsuz bakışımızı, hayatla ilgili amaçlarımızı, bu amaçları gerçekleştirmek için nasıl bir yaşam biçiminin olması gerektiğinin etkiler. Bu inancımız ne kadar kuvvetli ise, hayatın zorluklarına o kadar çok dirençli oluruz. Karşısına çıkabilecek zorluklar karşısında ne kadar gayret edeceğini bu çabalarının neticesinin etkiler (Kiremit, 2006).

2.1.5 Yüksek ve düşük öz yeterliğe sahip bireylerin özellikleri

Öz yeterliği yüksek olan bireyler kendilerine olan inançları ne kadar fazlaysa o derece güçlü çaba gösterirler. Karmaşık olaylarla daha rahat baş edebilir, karşılaştıkları sorunların üstesinden gelebilirler. Bununla birlikte çalışmalarında daha sabırlıdırlar, başarmak için kendilerine olan inançları yüksektir. Bundan dolayı okullarında, meslek hayatlarında ve çocuk yetiştirmede daha başarılıdırlar. Yüksek öz yeterlik inancına sahip kişiler isteyerek eyleme girişirler ve zorluklar karşısında daha dayanıklıdırlar. Öz yeterlik inancı yükseldikçe ortaya konan çaba ve azimleri de artar (Kurbanoğlu, 2004).

Öz yeterliği düşük olan bireyler, karşılaştıkları durumların gerçekte olduğundan daha zor olduğuna inanmaya eğilimlidirler. Bundan dolayı karşılaştıkları problemler kendilerinde aşırı strese sebep olur ve ilk denemelerinde başarısız olurlarsa tekrardan denemekten korkarlar. Eğitim hayatlarında, mesleklerinde ve çocuk yetiştirmede yeteri kadar başarılı olamayabilirler (Gordon, Lim, McKinnon, & Nkala, 1998). Birey ne kadar çok başarılı deneyim yaşarsa, öz yeterlik inancı o kadar fazla olur ve öz yeterlik inancı güçlendikçe başarılı olma inancı da o düzeyde artar (Demirel, 2013).

2.1.6 Öz yeterlik algısının birey üzerindeki etkileri

Öz yeterlik algısının kişilerin bilişsel, güdüsel ve duygusal yönlerini ayrıca seçim süreçlerini etkilediğini ifade eden Bandura (1986), bilhassa meslek seçimiyle ilgili davranışların bu süreçlerden etkilendiğini belirtmektedir;

- Bilişsel süreçler: Öz yeterlik algısının bilişsel boyutunu, kişilerin sahip oldukları yetenekleri ve bu yeteneklerini uygulayabilmeleri ile alakalı düşüncelerini meydana getirmektedir. Kişilerin performans seviyesi belirli bir alanda sahip olduğu kabiliyetine olan inancı ile orantılıdır. Kişiler kendilerine olan inançları yüksek ise performansı da o derece yüksek olacaktır.
- Güdüsel süreçler: Kişilerin hedeflerine ulaştıklarındaki doyum, kendilerine yeni hedefler belirleyerek buna ulaşabilmek için daha çok gayret etmelerine sebep olur.
- Duygusal süreçler: Öz yeterlik algısını etkileyen en önemli etmenlerden biri de bireylerin sahip oldukları duygulardır. Bireylerde yetersizlik duygusunun gelişimine geçmişte yaşadığı başarısızlıklar sebep olmaktadır. Bu başarısızlıklar sebebiyle bireyde yanlış inançlar oluşmaktadır. Yanlış inançlar içinde olan bireyler, karşılaştıkları zor görevler karşısında çözüm metotları aramaktan dolayı kaçınma davranışları sergilemektedirler. Yüksek öz yeterlik algısına sahip bireyler ise karşılaştıkları zorlu durumlar karşısında meydana gelen aksiliklerle ve yaşayabileceği kaygılarla mücadele edebilirler.
- Seçim süreçleri: Bireylerin sahip oldukları öz yeterlik algısı bireylerin belirli bir alanda davranışlara yönelip yönelmeyeceğinin belirleyicisidir. Bununla birlikte Öz yeterlik algısından bireylerin kendileri için doğru seçim yapmaları da etkilenmektedir. Öz yeterliği fazla olan şahıslar, az olan şahıslara göre kendileri için daha doğru seçimler yapabilmektedirler. (Bozgeyikli, 2005).

2.1.7 Ebeveyn öz yeterliği

Ebeveyn öz yeterliği; ebeveynlerin çocuğunun yetiştirilmesi ve bakımı ile ilgili bazı davranışlara dair sahip oldukları kendi düzeyine göre yargıları ve inançları olarak ifade edilmektedir (Coleman & Karraker, 2003). Bu teorinin prensiplerine göre ebeveyn öz yeterlik inancı anne babaların çocuk yetiştirmelerinde ki eğitim düzeyi ve bildikleri davranışları uygulayabilme yeteneklerine olan inancının derecesini içermektedir (Bandura, 1989). Öz yeterliği yüksek olan annelerin kendilerine olan inancı, ilk çocukluk döneminde ki çocukların annesi ile olumlu iletişim kurabilmesinde, annelerin çocukları ile yeteri düzeyde uyaran sağlayabilmelerinde etkili olmaktadır. Bununla birlikte anne babaların öz yeterlik inancı çocuğun gelişimini direk olarak etkilemekte ve annenin çocuğun davranış sorunları ile mücadele etmesindeki başarısızlıkları ise annenin düşük öz yeterlik inancından kaynaklanmaktadır (Coleman & Karraker, 2003).

Anne babaların çocuklarına karşı uyguladıkları disiplin yöntemleri ve tutumları önem göstermektedir. Ebeveynlik davranışları, ilk çocukluk yıllarında çocukların yeni şeyler öğrenmesinde ve belirli davranışları benimseyip bunları günlük hayatına kazandırabilmesinde büyük öneme sahiptir. Yanlış ebeveyn tutumları, çocuğun gelişiminde dönüşü olmayan etkiler bırakabilmektedir (Aydın, Akbağ, Tuzcuoğlu, Yayıcı, & Ağır, 2005). Çocuğun psiko-sosyal, dil, zihinsel, cinsel ve bedensel gelişimlerini ebeveynlerin çocuk yetiştirme yöntemleri yüksek oranda etkilemektedir (Senemoğlu, 2002).

2.1.8 Bilişsel gelişim ve ebeveyn öz yeterliği

Bilişsel ve akademik gelişiminin sağlanabilmesi için ilk çocukluk döneminde evde öğrenme ortamı çocuk için oldukça öneme sahiptir. Yüksek ebeveyn öz yeterliğine sahip olan anne babaların çocukları ile evde öğrenme ortamlarına daha çok katıldıkları gözlemiştir (Machida, Taylor, & Kim, 2002). Çocukların zihinsel gelişim puanları ile anne babalık yeterlikleri arasında pozitif bir ilişki olduğu ifade edilmektedir. Buna göre, çocuklarının bilişsel gelişimi ebeveynlerin uygun anne babalık davranışları göstermeleriyle doğru orantılı olarak artmaktadır (Büyüktaşkapu, 2012). “Öz yeterliğin, çocuğun gelişimsel çıktılarıyla ebeveynlik arasında aracı işlevi gördüğü ve ebeveynlik

davranışlarına özgü öz yeterlik düzeyinin artışının çocukların bilişsel gelişimine de desteklediği bildirilmiştir (Coleman & Karraker, 2003).”

2.2 Duygu Sosyalleştirme Duygu, bireyin iç ve dış dünyadan etkilenmesi

neticesinde genellikle “hoşlanma” ya da “acı duyma” şeklinde ifade edilen tepkilerdir. Normal gelişim gösteren her birey, benzer temel duygulara sahiptir. Farklı durumlar karşısında, bu durumlara tepki olarak çeşitli duygular meydana gelmektedir. Belli bir durum karşısında bireyler farklı duygular yaşamaktadır. Bununla birlikte tepkilerini de değişik şekillerde ortaya koymaktadırlar (Yalçın & Bayrakçeken, 2010). Bireyler kendileri için büyük öneme sahip olaylar veya etkileşimlerde bulundukları zaman kişide oluşan tepkiye duygu denir. İnsanlar coşku, sevinç, sevgi gibi olumlu duyguların yanı sıra kaygı, kızgınlık, öfke, üzüntü gibi olumsuz duygular da yaşayabilirler. İnsanoğlunun ilk dili duygulardır. Bu dil ile ebeveyn ve çocuklar arasında iletişim oluşur. Bu iletişim çocukların ebeveyn ilişkilerinde önemli bir yere sahiptir (Santrock, 2011).

Spinrad, Cumberland ve Eisenberg 'ın modelinde, duygu sosyalleştirmenin;

- Ebeveynlerin duygularını gösterme yöntemleri
- Çocuklarının negatif duyguları karşısında gösterdikleri tepkiler
- Ebeveynlerin çocuklarıyla duygularına yönelik sohbet etmeleri

olmak üzere üç değişik şekilde gerçekleştiğini belirtmiştir (Eisenberg ve diğerleri, 2001).

Ülkemizde yeni bir kavram olan duygu sosyalleştirme, ebeveynlerin çocuklarının korku, kaygı, endişe ve üzüntü gibi olumsuz duygularla karşılaştıklarında duygularına verdikleri tepkiler ve çocukları ile kurdukları iletişim olarak ifade edilmektedir (Eisenberg & Melton, 1999).

Duygu sosyalleşmesi aile ortamında başlar ve çocuklar genişleyen sosyal dünyalara geçiş olarak dışarıya doğru uzanır. Ebeveynler çocukların yaşamlarının ilk yıllarından itibaren sosyalleşmelerine katkıda bulunurlar. Bu sebeple ebeveynler ve çocukları arasındaki etkileşim doğası gereği karşılıklıdır (Zahn-Waxler, 2010).

Ebeveynler çeşitli duyguları modelleyerek, çocukların duyguları anlamlandırabilmesi noktasında bilgi verir. Mutluluk, hüzn, öfke ve korku ne zaman, hangi durumlarda nasıl ifade edilir. Zaten dikkat edilirse, çocuklar sürekli olarak ebeveynlerinin duygusal davranışları gözlemlemekte ve işlemektedir. Bundan dolayı ebeveynler, çocukların için duygusal olarak anlamlılık sağlayan anahtar modellerdir (Denham, Bassett, & Wyatt, 2007).

2.2.1 Duygu sosyalleştirme sürecini açıklayan kuramlar

2.2.1.1 Sosyal öğrenme kuramı

Bu kuram Albert Bandura tarafından oluşturulmuştur. Bu kuramda Bandura öğrenmenin büyük bir bölümünü insanların düşünme, algılama, planlama ve inanma şekillerinin oluşturduğunu söylemektedir. Bandura'ya göre insanların birçok davranışı, diğer insanların davranışlarını gözlemleme ve onları model alma yoluyla elde edilir. Kişinin, bir insanın davranışını düzgün bir şekilde modellemesi için dört ana unsurun lazım olduğunu belirtmiştir. Bunlar:

- Modele dikkat etmek,
- Taklit edilecek davranışları akılda tutma,
- Gözlenen davranışları tekrardan oluşturabilme kapasitesi
- Yeniden üretmeye motive olmayı

içerir (Malone, 2002).

Bu kuramda gözlem yoluyla öğrenmeye yani başkalarının davranışlarını taklit etmeye ve model almaya odaklanmıştır. Davranışlar ebeveynler tarafından modellenir ve çocuklar da bunları taklit ederler (Trawick-Smith & Smith, 2014).

2.2.1.2 Aile sistemler kuramı

Constantine (1986) tarafından geliştirilen bu kuramda aile, sürekliliği olan davranışlar sergileyen ve birbiriyle ilişkili unsurlardan oluşan açık ve sosyal bir sistemdir (Coleman & Karraker, 2003). Kuramın başlıca özellikleri şu şeklide sıralamak mümkündür.

- Aile bir sistem olarak birbirine bağlıdır ve bu bağlılık içinde birbiriyle bağlantısı olan elemanlar vardır.

- Aile sürekli bir değişim durumdadır. Aile sistemi ise bu değişimler sırasında dengeyi aramaktadır. Bu dengeyi ise kendilerine ait iletişim biçimleri kullanarak sağlamaktadırlar.
- Aile bireylerinin davranışları bütün üyeleri etkilemektedir.
- Aile sistemleri aile üyelerinin davranışlarını belirleyip kontrol etmek için kurallar ve çeşitli mesajlar kullanırlar.
- Aile sitemi hem çevresini etkilemekte; hem de çevresinden etkilenmektedir (Klein & White, 1996).

2.2.1.3 Sosyo ekolojik sistem kuramı

Bu kuramda birey, sistemler içinde bulunan bir sistem olarak işlenmektedir. Gelişen bireyin bilfiil içinde bulunduğu ortam ve bağlam ilişkisini araştırmaktadır (Patterson & Geber, 1991). Çevresel etkenleri vurgularken biyolojik etkenleri göz ardı etmez. Ekolojik sistem kuramına göre birey çevrenin ürünü iken çevre de bireyin bir ürünü sayılmaktadır. Ekolojik yaklaşım kuramı dört ana sistem üzerine kurulmuştur. Bunlar sırasıyla;

- Mikrosistem: Sosyal ve fiziksel çevreyi, insan gelişimi ve çevre arasındaki ilişkiyi inceler.
- Mezosistem: Çocuğun ilişkide bulunduğu insanların kendi içlerindeki samimiyetlerini ve ilişkilerini inceler.
- Eksosistem: Çocuğun direk olarak ilişki içinde olmadığı fakat onu etkileyebilen insanlarla ilgilidir.
- Makrosistem: Çocuğun içinde bulunduğu ailenin değer yargılarını, gelenek ve göreneklerini, politik, dinsel ve ekonomik sistemlerin çocuğun gelişimin nasıl şekillendirdiğini inceler (Greenberg, Domitrovich, & Bumbarger, 2001).

2.2.1.4 Sosyo kültürel kuram

Vygotsky' e göre, öğrenme gelişmeye dayanmakta fakat gelişme öğrenmeye dayanmamaktadır. Çocuğun gelişimi sosyal ve kültürel etkinlikler içinde, çocukların aktif bir şekilde kendi bilgilerini yapılandırır. Vygotsky' e göre sosyal etkileşim çocukların toplumun kültürünü oluşturan düşünce ve davranış

şekillerini edinmeleri için oldukça önemlidir. Özellikle bu etkileşim çocuğun ebeveynleri ve kendinden daha becerikli akranlarıyla gerçekleştiğinde çocuk için daha anlamlı hale gelecektir (Santrock, 2014). Çocuklar bir iş üzerinde çalışırken var olan beceri ve yeteneklerinin yetersiz kalması halinde veya yeteneklerinin biraz üstünde bir beceriye ihtiyaç duydukları an ortaya çıkan alandır. Bu alanda yetişkin ve çocuklar birbirlerinin düşüncelerine etki etmektedirler (Trawick-Smith & Smith, 2014).

2.2.2 Duygu sosyalleştirme davranışları

Çocuklar ebeveynleri ile özdeşim kurduğu için ebeveynlerinin sahip olduğu aynı değerleri öğrenirler. Bundan dolayı da içinde bulundukları kültür ile uyumlu uygun davranış biçimlerine sahip olurlar (Aksoy & Kılıç, 2009). Duygu sosyalleştirme davranışları; kültürlerin ve toplumların sürekliliğini sağlayan ahlaki normların, davranışların, tavırların, değerlerin, rollerin ve sembollerin kazanımından oluşur. Çocuğun sosyalleşmesi sürecinde ebeveynler öncü bir etki gösterirler (Zahn-Waxler, 2010).

Duygu sosyalleştirme sürecinde ebeveynler çocuklarının duygularını sosyalleştirmelerine doğrudan ya da dolaylı yöntemlerle katkıda bulunmaktadırlar. Ebeveynlerin günlük olaylar sırasında deneyimledikleri duygularını çocuklarıyla paylaşarak örnek olması ayrıca geçmişte deneyimledikleri duygusal anlar hakkında çocukları ile konuşması ve gönderme yapması “dolaylı duygu sosyalleştirme” süreci olarak ifade edilmektedir (Özkan, 2015).

2.2.3 Anne babaların duygu sosyalleştirme uygulamaları ile ilişkili faktörler

Ebeveynlerin kendi duygularını gerçekleştirme şekilleri ve duygularıyla mücadele etme yolları, çocuklarının duygularına karşı verdikleri tepkilerini, etkilemektedir. Bu sebeple, ebeveynlerin kendi duygularını düzenleme becerilerinin, çocuklarının duygu düzenleme yeteneklerinin gelişiminde etkisi bulunmaktadır (Bariola, Gullone, & Hughes, 2011)

Ebeveynlerin duygu düzenleme becerileri, psikolojik problemleri, kişiliği ve eşleriyle aralarında ki uyum gibi unsurların onların duygu sosyalleştirme uygulamaları ile ilişkisi olduğuna ve ebeveyn duygu sosyalleştirme

davranışlarının kavranabilmesi için bu unsurların dikkate alınması gerektiğine dikkat çekmişlerdir (Eisenberg ve diğerleri, 1998a).

2.2.3.1 Anne babaların duygu düzenleme becerileri

Duygu düzenleme, kişinin hedefine ulaşmak için ortaya koyduğu duygusal tepkileri, bu tepkilerin yoğun ve geçici özelliklerini gözlemleyerek, değerlendirmek ve düzenlemekten sorumlu dışsal ve içsel bütün süreçleri içine alır (Thompson, 1994). Duyguların düzenlenmesi, yalnızca onları kontrol etme veya onlara engel olma anlamına gelmez, sosyal etkileşimlerde insanların hedeflerine yönelik duygularını saklayarak onları farklı bir şekilde ifade edebilme yeteneğini de içine almaktadır (Walden & Smith, 1997).

Çocukların davranış sorunları ile işlevsel olmayan anne-çocuk etkileşimlerinin ilgili olduğu bilinmektedir. İşlevsel olmayan anne-çocuk etkileşimleri, annelerin çocuklarının duygu, düşünce ve davranışlarına yönelik suçlayıcı, yargılayıcı, duyarsız veya destekleyici olmayan tutum ve tepkilerini içermektedir (Özbaran & Aydın, 2007).

2.2.3.2 Anne babaların psikolojik sorunları

Psikolojik sorunları olan anne babaların duygu sosyalleştirme uygulamaları da işlevsizdir. Anne babalar kendi duygusal problemleriyle uğraşırken çocuklarının duygularına karşı destekleyici olmayan yaklaşımda bulunabilmektedirler. Bilhassa yeni doğum yapmış annelerin psikolojik sağlığının bozulması ile olumlu ebeveynlik tutumlarının azaldığı belirtilmektedir (Baydar, Akcinar, & Imer, 2012).

2.3 Ebeveynlerde Duygu Sosyalleştirme Davranışları ve Öz yeterlik İle ilgili Yapılan Araştırmalar

Aksoy ve Diken (2009), anne babaların kendilerine yönelik yeterlik seviyeleri ile çocuklarının erken dönemlerindeki gelişimlerinin bağlantısının olup olmadığı ile ilgili araştırmaları incelemişlerdir. Bu amaçla betimsel alan yazın taraması yapılmış ve elde edilen makalelerdeki bulgular sonucunda annelerin kendilerine yönelik yeterlik algısı ile çocukların sosyal, bilişsel ve dil gelişimleri arasında ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Özkan (2015) tarafından yapılan çalışmada, annelerin duygu sosyalleştirme davranışları ile 5-6 yaş grubu çocukların kendilerine yönelik algısı ve bu çocukların sosyal problem çözme becerileri incelenmiştir. Çalışma Kırklareli il merkezinde okul öncesi kurumlara devam eden 109 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırmada annelerin duygu sosyalleştirme davranışlarını ölçmek için “Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği” (ÇODBEÖ), çocukların benlik algılarını ölçmek amacıyla “Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği” (DBAT), sosyal problem çözme becerilerini ölçmek amacıyla ise “Wally Sosyal Problem Çözme Testi” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, annelerin çocuklarını destekleyen, desteklemeyen duygu davranışları ile çocuklarının sosyal problem çözme ve kendilerine yönelik algı puanları arasında, istatistiki olarak anlamlı düzeyde farklılıklar görülmemiş, çocuklarının sosyal problem çözme ve kendilerine yönelik algı puanları arasında ise anlamlı bir bağ tespit edilmiştir.

Garner, Dunsmore ve Southam-Gerrow (2008) yaptıkları çalışmada, anne-çocuk etkileşimini annelerin çocuklarının duygularına gösterdikleri tepkiler açısından ve çocuğun saldırgan ve pro-sosyal davranışlarıyla ilişkisini incelemiştir. Çalışma, üst ve orta düzeyden gelen okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu 85 çocuk ve annelerinin oluşturduğu çalışma grubuyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmadaki veriler; ev ortamında anne-çocuk etkileşimi sırasında yapılan gözlemler, laboratuvar ortamında çocukların arkadaşlarıyla oynadığı oyunlar sırasındaki gözlemler ve çocuk ile yapılan görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Çalışma sonucunda, annelerin olumsuz duygulara verdikleri tepkilerin çocukların akran ilişkilerini ve diğerleri ile uyumunu etkilediği gösterilirken cinsiyet açısından yapılan değerlendirmede ise istatistiksel olarak anlamlı bir farka bulunamamıştır.

Güven ve Erden (2017) tarafından yapılan çalışmada, sosyalleştirmenin sergilediği davranış problemlerine olan etkisi incelenmiştir. Yaşları 9-13 arasında farklılık gösteren 267 çocuk ve annelerinin katıldığı bu çalışmada veri toplama aracı olarak Çocuğun Evlilik Çatışması Algısı Ölçeği (ÇEÇAÖ), Çocuğun Olumsuz Duygularıyla Başa Çıkma ölçeği (ÇODBÇÖ), Conners Ebeveyn Değerlendirme Ölçeği Kısa Form (CEDÖ-27) ve Conners Öğretmen Değerlendirme Ölçeği Kısa Form (CÖDÖ-28) kullanılmıştır. Çalışmanın

sonucunda, annelerin çocuğuna karşı sergilediği olumsuz duygu sosyalleştirme tepkileri ile çocuğun davranış problemleri ve annenin eğitim düzeyi arasındaki ilişkinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Denham, Renwick ve Holt (1991) yaptıkları çalışmada anne-ocuk etkileşiminin okul öncesi çocukların sosyal duygusal gelişimi üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırmaya 25’i kız ve 23’ erkek toplam 48 okul öncesi çocukları ve anneleri katılmıştır. Araştırmada veri toplam aracı olarak Baumrind Okul ncesi Davranış leği (Baumrind Preschool Behavior Q – Sort)” ve “Behar Problem Davranış Anketi (Behar Problem Behavior Questionnaire)” kullanılmıştır. Araştırmada aynı zamanda yapılandırılmış laboratuvar ortamında anne-ocuk etkileşimi gözlemlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, tutarlı anne davranışlarının ve olumlu duygu tepkilerinin ocuk üzerinde olumlu sosyal davranış, atılganlık ve üzüntü davranışlarını geliştirmede önemli etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Büyüktaşkapu (2012)'nun gerçekleştirdiği çalışmada 1-3 yaş arası gelişimi normal olan çocukların gelişim düzeyleri ile annelerinin öz yeterlik inanç düzeyleri arasındaki bağı incelemiştir. Araştırmanın alışma grubu 1, 2 ve 3 yaşlarında normal gelişime sahip çocuklu 60 anneden oluşmaktadır. Araştırmada Anne babalara yönelik Anne Babalık Becerilerinde z yeterlik leği ve 1-3 yaş arasındaki çocuklara yönelik Ankara Gelişim Envanteri kullanılmıştır. Araştırmanın neticesinde ise annelerin öz yeterlik algılarının orta düzeyde olduğu, bununla birlikte oyun alanlarını, disiplin ve öğretme ve kendilerini daha yetersiz hissettikleri; 1-3 yaş arasındaki çocuklarının daha cok ince motor gelişimlerinde yetersiz oldukları, kaba motor, dil-bilişsel ve sosyal beceri alanlarında çoğunun gelişiminin yeterli olmadığı ortaya cikmistir.

Kılıç (2012) yaptığı çalışmada, çocukların duyguları anlama yetisi ve annelerin duygu sosyalleştirme davranışları arasında ilişki olup olmadığını incelemiştir. Araştırmaya okul öncesi eğitim kurumundan 48-72 aylık 220 ocuk ve anneleri katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Duyguları Anlama Testi (Affect Knowledge Test)”, “ocukların Olumsuz Duygularıylar Başa ıkma leği (Coping with Negative Emotions Scale)” ve “Türkçe Alıcı ve İfade Edici Dil Testi (TİFALDİ) – Alıcı Dil Alt Testi” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların cinsiyet ve yaş gruplarının annelerin çocuklarının olumsuz

duygularına karşı destekleyici olan ve destekleyici olmayan tepkilerine yönelik istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür.

Warren ve Stifter (2008) yaptıkları çalışmada, annelerin duygu sosyalleştirme davranışlarının çocukların sosyal-duygusal gelişimleri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırmaya 48-60 aylık 78 çocuk ve anneleri katılmıştır. Boylamsal bir nitelik taşıyan bu çalışmada veri toplam aracı olarak, “Çocukların Olumsuz Duyguları ile Baş Etme Ölçeği (Coping with Children’s Negative Emotions Scale)”, annelerin duygularını ifade ediş şekillerini değerlendirmek için “Aile İçinde Kendini İfade Etme Anketi” (Self-expressiveness in the Family Questionnaire SEFQ) ve çocukların alıcı dil becerileri için de “Peabody Resim Kelime Testi (Peabody Picture Vocabulary Test – Revised)” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, annelerin olumsuz duygularla baş etme yöntemleri ile çocukların kendi duygularının farkında olmaları arasındaki bir ilişki olduğu ve annenin olumsuz duygulara karşı destekleyici davranışlarının çocukların gelişimleri üzerinde olumlu etkileri olduğu tespit edilmiştir.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklemin tespiti, veri kaynakları, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili yapılan çalışmalar açıklanmaktadır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ebeveynlerin öz yeterlik algıları ile duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik ilişkisel yönde betimsel taramadır. İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha fazla değişken arasında ki değişim varlığını ve derecesini tespit etmeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2005).

3.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Türkiye genelinde 2018-2019 yılında ikamet eden 2-6 yaş arası normal gelişim gösteren en az bir çocuk sahibi ebeveynler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu ebeveynlerin içinden tesadüfi bir şekilde seçilen, çalışmaya gönüllü olarak katılan 2-6 yaş arası normal gelişim gösteren en az bir çocuğa sahip 150 ebeveyn oluşturmaktadır. Bu araştırmada basit rastgele örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde; evreni oluşturan her birimin örneklem içinde yer alma ihtimali aynıdır. Diğer bir ifadeyle her birim eşit olarak seçilme olasılığına sahiptir ve bir birimin seçilmesi diğerinin seçilmesini etkilememektedir (Altunisik, Coskun, Bayraktaroglu, & Yildirim, 2005).

Çizelge 3.1: Ebeveynlerin Bireysel Özelliklerinin Dağılımı

		n	%
Ebeveyn	Anne	108	72%
	Baba	42	28%
Yaş grubu	28 yaş ve daha altı	43	29%
	29-33	47	31%
	34 yaş ve üzeri	60	40%
Çocuğun cinsiyeti	Kız	69	46%
	Erkek	81	54%
Eğitim durumu	Okur-yazar	7	5%
	İlkokul	9	6%
	Ortaokul	7	5%
	Lise	25	17%
	Üniversite	102	68%
Medeni durum	Evli	133	89%
	Boşanmış	14	9%
	Dul	3	2%
Aylık gelir	1500TL ve daha az	11	7%
	1501TL- 2500TL	20	13%
	2501TL- 4000TL	61	41%
	4001TL ve üzeri	58	39%
Sahip olunan çocuk sayısı	1 çocuk	65	43%
	2 çocuk	61	41%
	3 çocuk ve üzeri	24	16%
Çocuğunuzun birinci dereceden bakımını sağlayan kişi	Anne	100	67%
	Baba	22	15%
	Anane	14	9%
	Babaanne	5	3%
	Teyze	0	0%
	Hala	0	0%
	Diğer (Bakıcı vb)	9	6%

Çalışmaya katılan ebeveynlerin %72'si (n:108) anne, %28'i (n:42) baba çocuklarının ise %46'sı kız (n:69), %54'ü (n:81) erkek cinsiyette olduğu görülmüştür. Ortalama ebeveyn yaşı $33\pm 6,1$ yıl olarak saptanmıştır. Ebeveynlerin eğitim durumları incelendiğinde ebeveynlerin %5'i (n:7) Okur-Yazar, %6'sı (n:9) İlkokul Mezunu, %5'i (n:7) Ortaokul Mezunu, %17'si (n:25) Lise Mezunu, %68'inin ise (n:102) Üniversite Mezunu olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin medeni durumları incelendiğinde %89'u (n:133) evli, %9'u (n:14) boşanmış ve %2'si (n:3) dul olarak görülmüştür. Ebeveynlerin maddi durumu

incelendiğinde %7'si (n:11) 1500TL ve daha az gelire sahip, %13'ü (n:20) 1501TL-2500TL, %41'i (n:61) 2501TL- 4000TL, %39'u (n:58) 4001TL ve üzeri gelire sahip olduğu tespit edilmiştir. Sahip olunan çocuk sayısı incelendiğinde ebeveynlerin %43'ü (n:65) 1 çocuk sahibi, %41'i (n:61) 2 çocuk sahibi, %16'sı (n:24) 3 ve üzeri çocuk sahibi olarak belirlenmiştir. Çocukların birincil bakımını üstlenenlere bakılacak olursa %15 (n:22) Baba, %67 (n:100) Anne, %9 (n:14) Anneanne, %3 (n:5) Babaanne, Diğer (Bakıcı vb.) ise %6 (n:9) olarak tespit edilmiştir.

3.3 Veri Toplama Araçları

3.3.1 Çocuklarının duygularına verilen tepkiler

O'Neal ve Magai tarafından geliştirilen Çocuklarının Duygularına Verilen Tepkiler (Responses to Children 's Emotions (RCE)) ölçeği Ersay (2014) tarafından Türkçeye uyarlanmış ve geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçek ebeveynlerin çocuklarının duygularına verdikleri tepkileri ölçen 5 ana duyguyu içeren 15 maddeden oluşmaktadır. Farklı sosyalleştirme stratejisi olun bu duygular (ihmal, cezalandırma, ödül, büyütme, dikkatini dağıtma) her bir duyguya cevap olarak (üzüntü, öfke, korku, sevinç) ebeveynler tarafından ne sıklıkla kullanıldığı tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu ölçekte beş aşamalı bir Likert puanlama kullanılır. 1'den (asla) 5'e (çok sık); İki öge negatif olarak kodlanmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik özelliklerini incelemek için Doğrulamalı faktör analizi ve Cronbach'ın Alfa korelasyon katsayıları kullanılmıştır. Çocuklarının Duygularına Verilen Tepkiler (Responses to Children 's Emotions (RCE)) ölçeğinin alt ölçekleri için Cronbach α değerleri Ödül 0.65, Cezalandırma 0.84, Büyütme 0.80, İhmal 0.70 ve Dikkatin dağılması 0.83 olarak bulunmuştur (Ersay, 2014).

3.3.2 Berkeley aile öz yeterlik ölçeği

Anne ve babaların öz yeterlik düzeylerini belirlemek amacıyla Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Yenilenmiş Formu kullanılmıştır. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Yenilenmiş Formu Holloway, Suzuki ve Yamamoto (2016) tarafından Berkeley Paranting Self Efficacy (BPSE) ölçeğine bazı maddeler eklenmesi ve çıkarılması ile geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe 'ye

uyarlamasını Güler Yıldız ve Diğerleri (2018) tarafından gerçekleştirilmiştir. Berkeley Ebeveyn Öz yeterlik Ölçeği Yenilenmiş Formu (BPSE-R) 6'lı likert tipinde oluşturulmuş bir ölçektir. Katılımcılardan her bir madde için; “hiç güvenmiyorum”, “biraz güveniyorum”, “oldukça güveniyorum”, “güveniyorum”, “çok güveniyorum” ve “tamamen güveniyorum” seçeneklerinden birini işaretlenmesi istenmiştir. Berkeley BPSE-R'nin “ebeveynliğe özgü stratejiler” ve “çocuğa kazandırılabilirler” olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek uyarlama çalışmasında hem anne grubu hem de baba grubu olmak üzere iki farklı örneklem ile çalışılmış ve DFA analizleri gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin çoklu değişmezlik analizleri ve doğrulayıcı faktör analizi her iki grup için gerçekleştirilmiştir.

Anne grubunda ölçeğin iç tutarlılığı için Cronbach α değerleri “ebeveynliğe özgü stratejiler” ve “çocuğa kazandırılabilirler” alt boyutlarında sırasıyla 0,834 ve 0,878 olarak bulunmuştur. Babalardan oluşan örneklem grubunda ise; “ebeveynliğe özgü stratejiler” alt boyutu için Cronbach α değeri 0,892 bulunurken “çocuğa kazandırılabilirler” alt boyutu için 0,922 bulunmuştur (Güler Yıldız, Şahin, Haktanır, & Holloway, 2018).

3.3.3 Kişisel bilgi formu

Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan kişisel bilgi formu örneklem grubundaki ebeveynlere yönelik; cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi, aylık geliri, çocuk sayısı, çocuğunun yaşı ve cinsiyeti gibi demografik bilgilere yönelik soruları içermektedir.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak iki ölçek ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmaya katılan ebeveynlere ölçek olarak “Çocuklarının Duygularına Verilen Tepkiler” (RCE) ile “Berkeley Ebeveyn Öz yeterlik Ölçeği Yenilenmiş Formu (BPSE-R)” kullanılmıştır. Ayrıca ebeveynlere ait demografik bilgilere ulaşmak için Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Formu literatür taraması yapılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan ebeveynlerin cinsiyet, yaş durumları gibi demografik bilgileri ile çocuk

sayısı, ekonomik durum gibi özelliklerini ölçmek ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. Hazırlanan bu form ile ebeveynlerden bilgi alınmıştır.

Araştırmada kullanılmış olan ölçeklerin izinleri araştırmacı tarafından, ölçekleri uyarlayan ve geçerlik güvenirlik çalışmalarını yapan kişiler tarafından alındıktan sonra İstanbul Aydın Üniversitesi Rektörlüğünden etik kurul onayı alınarak katılımcılara uygulanmıştır. Ebeveynlere uygulayıcı tarafından gerekli açıklamalar yapılarak ebeveynlerin soruları cevaplandırması ve ölçeği doldurmaları sağlanmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Örneklem grubuna uygulanan ölçeklerden elde edilen veriler SPSS 23.0 paket programı ile değerlendirilmiştir. Örneklem demografik özelliklerinin ortaya koymak için frekans dağılımı analizi gerçekleştirilmiştir. Örneklem normal dağılıma uyup uymadığının tespiti için Shapiro-Wilk Testi kullanılmıştır. Normal dağılıma uyduğu durumlarda parametrik testler uygulanmıştır. Normal dağılıma uymayan durumlarda ise parametrik olmayan testler uygulanmıştır. Gruplar arasındaki farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için Post-Hoc Testi kullanılmıştır. Ebeveynlerin duygu sosyalleştirme yöntemleri ile ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında ilişki olup olmadığı Spearman korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. Gruplar arası farklılıklar incelenirken; anlamlılık seviyesi olarak 0,05 baz alınmıştır. Bu değerin $p < 0,05$ olması halinde gruplar arası anlamlı farklılıkların olduğu, $p > 0,05$ olması halinde ise gruplar arası anlamlı farklılıkların olmadığı ifade edilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde ele alınan problemin çözümü ve alt problemlerle ilişkili olarak toplanan verilerin istatistiksel tekniklerle çözümlenmesi neticesinde elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu kapsamda 150 ebeveynin cevapladığı anket değerlendirmeye alınmıştır.

4.1 “Ebeveynlik tipine göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri farklılaşmakta mıdır? Alt Problemine İlişkin Bulgular

Ebeveynlik tipine göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin normal dağılıma uyup uymadığı Shapiro-Wilk Testi ile test edilmiş ve sonuçları Çizelge 4.1’de gösterilmiştir

Çizelge 4.1: Ebeveynlik tipine göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve Ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Shapiro-Wilk Testi Sonuçları

	Ebeveyn	Shapiro-Wilk			Dağılım	Test türü
		İstatistik	Sd	p		
Öz yeterlik düzeyi	Anne	,952	108	,001	-	Mann Whitney U testi
	Baba	,881	42	,000	-	
Ödül	Anne	,961	108	,003	-	Mann Whitney U testi
	Baba	,937	42	,023	-	
Cezalandırmak	Anne	,951	108	,001	-	Mann Whitney U testi
	Baba	,957	42	,116	+	
Büyütmek/Mübalâğ etmek	Anne	,985	108	,286	+	Mann Whitney U testi
	Baba	,943	42	,037	-	
İhmal	Anne	,929	108	,000	-	Mann Whitney U testi
	Baba	,960	42	,142	+	
Dikkatini dağıtmak/Avutmak	Anne	,965	108	,006	-	Mann Whitney U testi
	Baba	,948	42	,053	+	

- Normal değil

+ Normal

Hem annelerin hem de babaların duygu sosyalleştirme yöntemlerinin (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin normal dağılıma uymadığı gözlenmiş ve istatistiksel karşılaştırmalarda, parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Ebeveynlik tipine göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Mann Whitney U testi ile test edilmiş ve sonuçları Çizelge 4.2’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.2: Ebeveynlik tipine göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Ebeveyn	N	Ortalama	Std. sapma	U	P
Öz yeterlik düzeyi	Anne	108	4,28	1,04	2198,500	,771
	Baba	42	4,15	1,58		
Ödül	Anne	108	4,00	0,67	2198,500	,771
	Baba	42	3,97	0,65		
Cezalandırmak	Anne	108	2,38	0,76	878,500	,000*
	Baba	42	3,39	0,91		
Büyütmek/Mübalağa etmek	Anne	108	3,07	0,68	1191,000	,000*
	Baba	42	3,70	0,75		
İhmal	Anne	108	1,80	0,64	1244,000	,000*
	Baba	42	2,32	0,61		
Dikkatini dağıtmak/Avutmak	Anne	108	3,06	0,72	1084,500	,000*
	Baba	42	3,71	0,70		

*p<0.05

Ebeveynlik tipine göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ve duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödül alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Ancak, ebeveynlik tipine göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Babaların annelere göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden cezalandırmak, büyütmek/mübalağa etmek, ihmal ve dikkatini dağıtmayı daha çok kullandıkları tespit edilmiştir.

4.2 “Ebeveynlerin yaş gruplarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri farklılaşmakta mıdır? Alt Problemine İlişkin Bulgular

Ebeveynlerin yaş gruplarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin normal dağılıma uyup uymadığı Shapiro-Wilk Testi ile test edilmiş ve sonuçları Çizelge 4.3’te gösterilmiştir.

Çizelge 4.3: Ebeveynlerin yaş gruplarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Shapiro-Wilk Testi Sonuçları

	Yaş grubu	Shapiro-Wilk			Dağılım	Test türü
		İstatistik	Sd	p		
Öz yeterlik düzeyi	28 yaş ve daha altı	,916	43	,004	-	Kruskal Wallis Testi
	29-33	,955	47	,068	+	
	34 yaş ve üzeri	,943	60	,007	-	
Ödül	28 yaş ve daha altı	,891	43	,001	-	Kruskal Wallis Testi
	29-33	,968	47	,228	+	
	34 yaş ve üzeri	,947	60	,012	-	
Cezalandırmak	28 yaş ve daha altı	,883	43	,000	-	Kruskal Wallis Testi
	29-33	,975	47	,411	+	
	34 yaş ve üzeri	,975	60	,260	+	
Büyütmek/Mübalag etmek	28 yaş ve daha altı	,933	43	,014	-	Kruskal Wallis Testi
	29-33	,980	47	,600	+	
	34 yaş ve üzeri	,983	60	,582	+	
İhmal	28 yaş ve daha altı	,952	43	,071	+	Kruskal Wallis Testi
	29-33	,931	47	,008	-	
	34 yaş ve üzeri	,927	60	,001	-	
Dikkatini dağıtmak/Avutmak	28 yaş ve daha altı	,935	43	,017	-	Kruskal Wallis Testi
	29-33	,942	47	,021	-	
	34 yaş ve üzeri	,968	60	,113	+	
- Normal değil		+ Normal				

Ebeveynlerin yaş gruplarının tamamı için duygu sosyalleştirme yöntemlerinin (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin normal dağılıma uymadığı gözlenmiş ve istatistiksel karşılaştırmalarda, parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Ebeveynlerin yaş gruplarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Kruskal Wallis testi ile test edilmiş ve sonuçları Çizelge 4.4'te gösterilmiştir.

Çizelge 4.4: Ebeveynlerin yaş gruplarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Kruskal Wallis Testi Sonuçları

		N	Ortalama	Std. sapma	χ^2	P
Öz yeterlik düzeyi	28 yaş ve daha altı	43	4,42	1,23	1,683	,431
	29-33	47	4,13	1,21		
	34 yaş ve üzeri	60	4,21	1,21		
Ödül	28 yaş ve daha altı	43	4,12	0,64	3,634	,162
	29-33	47	4,02	0,54		
	34 yaş ve üzeri	60	3,87	0,74		
Cezalandırmak	28 yaş ve daha altı	43	2,89	1,18	2,621	,270
	29-33	47	2,70	0,82		
	34 yaş ve üzeri	60	2,46	0,75		
Büyütmek/Mübalâğ etmek	28 yaş ve daha altı	43	3,41	0,90	4,531	,104
	29-33	47	3,31	0,67		
	34 yaş ve üzeri	60	3,08	0,66		
İhmal	28 yaş ve daha altı	43	2,05	0,66	2,530	,282
	29-33	47	1,95	0,68		
	34 yaş ve üzeri	60	1,87	0,67		
Dikkatini dağıtmak/Avutmak	28 yaş ve daha altı	43	3,41	0,90	5,075	,079
	29-33	47	3,30	0,64		
	34 yaş ve üzeri	60	3,07	0,74		

Ebeveynlerin yaş gruplarına göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödül, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve

dikkatini dağıtmak alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

4.3 “Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri farklılaşmakta mıdır? Alt Problemine İlişkin Bulgular

Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin normal dağılıma uyup uymadığı Shapiro-Wilk Testi ile test edilmiş ve sonuçları Çizelge 4.5’te gösterilmiştir.

Çizelge 4.5: Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Shapiro-Wilk Testi sonuçları

	Çocuğun Cinsiyeti	Shapiro-Wilk İstatistik	Sd	p	Dağılım	Test türü
Öz yeterlik düzeyi	Kız	,952	69	,010	-	Mann Whitney U testi
	Erkek	,933	81	,000	-	
Ödül	Kız	,980	69	,354	+	Mann Whitney U testi
	Erkek	,941	81	,001	-	
Cezalandırmak	Kız	,946	69	,005	-	Mann Whitney U testi
	Erkek	,947	81	,002	-	
Büyütmek/Mübalâğa etmek	Kız	,977	69	,240	+	Bağımsız örneklem için t testi
	Erkek	,978	81	,189	+	
İhmal	Kız	,961	69	,030	-	Mann Whitney U testi
	Erkek	,939	81	,001	-	
Dikkatini dağıtmak/Avutmak	Kız	,959	69	,025	-	Mann Whitney U testi
	Erkek	,983	81	,346	+	
					- Normal değil	+ Normal

Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödüllendirmek, cezalandırmak, ihmal ve dikkatini dağıtmak alt ölçek puanlarının ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin normal dağılıma uymadığı gözlenmiş ve istatistiksel karşılaştırmalarda, parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre büyütmek/mübalâğa etmek alt ölçek puanlarının normal dağılıma uyduğu gözlenmiş ve karşılaştırmalarda parametrik testler kullanılmıştır. Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödüllendirmek, cezalandırmak, ihmal ve dikkatini dağıtmak alt ölçek

puanlarının ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Mann Whitney U testi; ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre büyütme/mübalâğa etmek alt ölçek puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı da Bağımsız örneklem için t testi ile test edilmiş ve sonuçları Çizelge 4.6’da gösterilmiştir.

Çizelge 4.6: Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Mann Whitney U Testi ve t Testi sonuçları

	Çocuğun cinsiyeti	N	Ortalama	Std. sapma	U / t	p
Öz yeterlik düzeyi	Kız	69	4,15	1,27	U= 2595,000	,452
	Erkek	81	4,32	1,17		
Ödül	Kız	69	3,93	0,60	U= 2459,000	,205
	Erkek	81	4,04	0,70		
Cezalandırmak	Kız	69	2,77	0,84	U= 2372,500	,111
	Erkek	81	2,57	0,99		
Büyütmek/Mübalâğ etmek	Kız	69	3,36	0,65	t= 1,656	,100
	Erkek	81	3,15	0,81		
İhmal	Kız	69	2,05	0,68	U= 2336,500	,084
	Erkek	81	1,86	0,65		
Dikkatini dağıtmak/Avutmak	Kız	69	3,31	0,62	U= 2527,000	,313
	Erkek	81	3,18	0,88		

Çocukların cinsiyetine göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödül, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

4.4 “Ebeveynlerin eğitim durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri farklılaşmakta mıdır? Alt Problemine İlişkin Bulgular

Ebeveynlerin eğitim durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin normal dağılıma uyup uymadığı Shapiro-Wilk Testi ile test edilmiş ve sonuçları Çizelge 4.7’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.7: Ebeveynlerin eğitim durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Shapiro-Wilk Testi sonuçları

Eğitim durumu		Shapiro-Wilk			Dağılım	Test türü
		İstatistik	Sd	p		
Öz yeterlik düzeyi	Okur-yazar	,860	7	,150	+	Kruskal Wallis Testi
	İlkokul	,934	9	,517	+	
	Ortaokul	,771	7	,021	-	
	Lise	,923	25	,059	+	
	Üniversite	,937	102	,000	-	
Ödül	Okur-yazar	,817	7	,060	+	Kruskal Wallis Testi
	İlkokul	,897	9	,238	+	
	Ortaokul	,876	7	,208	+	
	Lise	,932	25	,097	+	
	Üniversite	,959	102	,003	-	
Cezalandırmak	Okur-yazar	,824	7	,070	+	Kruskal Wallis Testi
	İlkokul	,863	9	,104	+	
	Ortaokul	,854	7	,135	+	
	Lise	,939	25	,142	+	
	Üniversite	,947	102	,000	-	
Büyütmek/Mübalâğ etmek	Okur-yazar	,673	7	,002	-	Kruskal Wallis Testi
	İlkokul	,917	9	,371	+	
	Ortaokul	,980	7	,960	+	
	Lise	,939	25	,141	+	
	Üniversite	,983	102	,231	+	
İhmal	Okur-yazar	,962	7	,834	+	Kruskal Wallis Testi
	İlkokul	,833	9	,048	-	
	Ortaokul	,963	7	,843	+	
	Lise	,942	25	,162	+	
	Üniversite	,939	102	,000	-	
Dikkatini dağıtmak/Avutmak	Okur-yazar	,549	7	,000	-	Kruskal Wallis Testi
	İlkokul	,909	9	,311	+	
	Ortaokul	,887	7	,261	+	
	Lise	,912	25	,034	-	
	Üniversite	,990	102	,688	+	
- Normal değil		+ Normal				

Ebeveynlerin eğitim durumlarının tamamı için duygu sosyalleştirme yöntemlerinin (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin normal dağılıma uymadığı gözlenmiş ve istatistiksel karşılaştırmalarda, parametrik olmayan testler

kullanılmıştır. Ebeveynlerin eğitim durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyötmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Kruskal Wallis testi ile test edilmiş ve sonuçları Çizelge 4.8’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.8: Ebeveynlerin eğitim durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Kruskal Wallis Testi sonuçları

		N	Ortalama	Std. Sapma	χ^2	p
Öz yeterlik düzeyi	Okur-yazar	7	3,30	0,89	7,993	,092
	İlkokul	9	3,93	1,00		
	Ortaokul	7	4,71	1,21		
	Lise	25	4,07	1,46		
	Üniversite	102	4,34	1,16		
Ödöl	Okur-yazar	7	3,43	0,43	9,119	,058
	İlkokul	9	3,66	0,94		
	Ortaokul	7	3,98	0,65		
	Lise	25	3,94	0,70		
	Üniversite	102	4,07	0,62		
Cezalandırmak	Okur-yazar	7	3,04	0,68	7,280	,122
	İlkokul	9	3,16	0,82		
	Ortaokul	7	2,33	0,62		
	Lise	25	2,72	0,87		
	Üniversite	102	2,60	0,96		
Büyötmek/Mübalağ etmek	Okur-yazar	7	3,31	0,58	1,903	,754
	İlkokul	9	3,34	0,81		
	Ortaokul	7	2,87	0,72		
	Lise	25	3,35	0,59		
	Üniversite	102	3,23	0,79		
İhmal	Okur-yazar	7	2,77	0,41	16,402	,003*
	İlkokul	9	2,32	0,78		
	Ortaokul	7	1,83	0,52		
	Lise	25	2,06	0,66		
	Üniversite	102	1,83	0,64		
Dikkatini dağıtmak/Avutmak	Okur-yazar	7	3,24	0,53	,693	,952
	İlkokul	9	3,42	0,75		
	Ortaokul	7	3,13	0,83		
	Lise	25	3,27	0,63		
	Üniversite	102	3,22	0,82		

*p<0.05

Ebeveynlerin eğitim durumlarına göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödöl, cezalandırmak, büyötmek ve dikkatini dağıtmak alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0.05).

Ancak ebeveynlerin eğitim durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ihmal alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Post hoc testlerine göre bulunan bu fark, okuryazar olan ebeveynler ile ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan ebeveynlerin ihmal edebilirlik düzeyleri arasındadır.

4.5 “Ebeveynlerin aylık gelir durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri farklılaşmakta mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgular

Ebeveynlerin aylık gelir durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin normal dağılıma uyup uymadığı Shapiro-Wilk Testi ile test edilmiş ve sonuçları Çizelge 4.9’da gösterilmiştir.

Çizelge 4.9: Ebeveynlerin aylık gelir durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Shapiro-Wilk Testi sonuçları

	Aylık gelir	Shapiro-Wilk			Dağılım	Test türü
		İstatistik	Sd	p		
Öz yeterlik düzeyi	1500 ve daha az	,946	11	,593	+	Kruskal Wallis Testi
	1501-2500	,924	20	,116	+	
	2501-4000	,935	61	,003	-	
	4001 ve üzeri	,926	58	,002	-	
Ödül	1500 ve daha az	,927	11	,384	+	Kruskal Wallis Testi
	1501-2500	,912	20	,069	+	
	2501-4000	,956	61	,029	-	
	4001 ve üzeri	,953	58	,024	-	
Cezalandırmak	1500 ve daha az	,923	11	,345	+	Kruskal Wallis Testi
	1501-2500	,943	20	,268	+	
	2501-4000	,969	61	,122	+	
	4001 ve üzeri	,921	58	,001	-	
Büyütmek/Mü balağa etmek	1500 ve daha az	,972	11	,910	+	ANOVA
	1501-2500	,952	20	,398	+	
	2501-4000	,982	61	,529	+	
	4001 ve üzeri	,972	58	,197	+	
İhmal	1500 ve daha az	,962	11	,796	+	Kruskal Wallis Testi
	1501-2500	,930	20	,153	+	
	2501-4000	,938	61	,004	-	
	4001 ve üzeri	,913	58	,001	-	
Dikkatini dağıtmak/Avut mak	1500 ve daha az	,950	11	,641	+	ANOVA
	1501-2500	,942	20	,256	+	
	2501-4000	,987	61	,769	+	
	4001 ve üzeri	,967	58	,110	+	
- Normal değil		+ Normal				

Ebeveynlerin aylık gelir durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödüllendirmek, cezalandırmak, ihmal alt ölçek puanlarının ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin normal dağılıma uymadığı gözlenmiş ve istatistiksel karşılaştırmalarda, parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Ebeveynlerin aylık gelir durumlarına göre büyütmek/mü balağa etmek ve dikkatini dağıtmak/avutmak alt ölçek puanlarının normal dağılıma uyduğu gözlenmiş ve karşılaştırmalarda parametrik testler kullanılmıştır. Ebeveynlerin aylık gelir durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödüllendirmek, cezalandırmak, ihmal alt ölçek puanlarının ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Kruskal Wallis testiyle; ebeveynlerin aylık gelir durumlarına göre büyütmek/mü balağa etmek ve

dikkatini dağıtmak/avutmak alt ölçek puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı da tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçları Çizelge 4.10’da gösterilmiştir.

Çizelge 4.10: Ebeveynlerin aylık gelir durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ANOVA Testi ve Kruskal Wallis Testi sonuçları

		N	Ortalama	Std. sapma	χ^2 /F	P
Öz yeterlik düzeyi	1500 ve daha az	11	3,35	1,00	$\chi^2 = 8,347$	,039*
	1501-2500	20	4,10	1,41		
	2501-4000	61	4,25	1,23		
	4001 ve üzeri	58	4,45	1,11		
Ödül	1500 ve daha az	11	3,84	0,65	$\chi^2 = 2,239$	,524
	1501-2500	20	4,06	0,65		
	2501-4000	61	3,93	0,70		
	4001 ve üzeri	58	4,06	0,62		
Cezalandırmak	1500 ve daha az	11	2,57	0,97	$\chi^2 = 6,474$	,091
	1501-2500	20	3,01	0,99		
	2501-4000	61	2,73	0,87		
	4001 ve üzeri	58	2,48	0,92		
Büyütmek/Mübalağa etmek	1500 ve daha az	11	3,05	0,79	F= 2,802	,042*
	1501-2500	20	3,48	0,71		
	2501-4000	61	3,38	0,68		
	4001 ve üzeri	58	3,06	0,79		
İhmal	1500 ve daha az	11	2,33	0,52	$\chi^2 = 8,117$	,044*
	1501-2500	20	2,07	0,80		
	2501-4000	61	1,98	0,65		
	4001 ve üzeri	58	1,79	0,64		
Dikkatini dağıtmak/Avutmak	1500 ve daha az	11	3,14	0,65	F= ,662	,577
	1501-2500	20	3,41	0,71		
	2501-4000	61	3,28	0,80		
	4001 ve üzeri	58	3,16	0,78		

*p<0.05

Ebeveynlerin aylık gelir durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödül, cezalandırmak ve dikkatini dağıtmak alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Ancak ebeveynlerin aylık gelir durumlarına puanlarına göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile duygu sosyalleştirme yöntemlerinden büyütmek/mübalaga etmek ve ihmal alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$).

4.6 “Ebeveynlerin sahip olunan çocuk sayısına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri farklılaşmakta mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgular

Ebeveynlerin sahip olunan çocuk sayısına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin normal dağılıma uyup uymadığı Shapiro-Wilk Testi ile test edilmiş ve sonuçları Çizelge 4.11’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.11: Ebeveynlerin sahip olunan çocuk sayısına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri Shapiro-Wilk Testi sonuçları

Sahip olunan çocuk sayısı		Shapiro-Wilk			Dağılım	Test türü
		İstatistik	Sd	p		
Öz yeterlik düzeyi	1 çocuk	,933	65	,002	-	Kruskal Wallis Testi
	2 çocuk	,938	61	,004	-	
	4 çocuk ve üzeri	,964	24	,522	+	
Ödül	1 çocuk	,969	65	,104	+	Kruskal Wallis Testi
	2 çocuk	,949	61	,014	-	
	4 çocuk ve üzeri	,926	24	,080	+	
Cezalandırmak	1 çocuk	,950	65	,010	-	Kruskal Wallis Testi
	2 çocuk	,944	61	,008	-	
	4 çocuk ve üzeri	,950	24	,273	+	
Büyütmek/Mü balağa etmek	1 çocuk	,983	65	,516	+	ANOVA
	2 çocuk	,967	61	,099	+	
	4 çocuk ve üzeri	,978	24	,856	+	
İhmal	1 çocuk	,929	65	,001	-	Kruskal Wallis Testi
	2 çocuk	,959	61	,039	-	
	4 çocuk ve üzeri	,949	24	,255	+	
Dikkatini dağıtmak/Avut mak	1 çocuk	,975	65	,222	+	ANOVA
	2 çocuk	,983	61	,551	+	
	4 çocuk ve üzeri	,935	24	,127	+	
		- Normal değil		+ Normal		

Ebeveynlerin sahip olunan çocuk sayısına göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödüllendirmek, cezalandırmak, ihmal alt ölçek puanlarının ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin normal dağılıma uymadığı gözlenmiş ve istatistiksel karşılaştırmalarda, parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Ebeveynlerin sahip olunan çocuk sayısına göre büyütme/mübalâğa etmek ve dikkatini dağıtmak/avutmak alt ölçek puanlarının normal dağılıma uyduğu gözlenmiş ve karşılaştırmalarda parametrik testler kullanılmıştır. Ebeveynlerin sahip olunan çocuk sayısına göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödüllendirmek, cezalandırmak, ihmal alt ölçek puanlarının ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Kruskal Wallis testiyle; ebeveynlerin sahip olunan çocuk sayısına göre büyütme/mübalâğa etmek ve dikkatini dağıtmak/avutmak alt ölçek puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı da tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiş ve sonuçları Çizelge 4.12’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.12: Ebeveynlerin sahip olunan çocuk sayısına göre duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ANOVA Testi ve Kruskal Wallis Testi sonuçları

		N	Ortalama	Std. sapma	χ^2 / F	p
Öz yeterlik düzeyi	1 çocuk	65	4,41	1,14	$\chi^2 = 3,756$	,153
	2 çocuk	61	4,22	1,23		
	4 çocuk ve üzeri	24	3,83	1,31		
Ödül	1 çocuk	65	4,05	0,57	$\chi^2 = 2,946$	,229
	2 çocuk	61	4,05	0,59		
	4 çocuk ve üzeri	24	3,69	0,94		
Cezalandırmak	1 çocuk	65	2,69	0,96	$\chi^2 = 1,616$	,446
	2 çocuk	61	2,58	0,93		
	4 çocuk ve üzeri	24	2,81	0,83		
Büyütmek/Mübalâğa etmek	1 çocuk	65	3,38	0,68	F=1,921	,150
	2 çocuk	61	3,12	0,81		
	4 çocuk ve üzeri	24	3,19	0,74		
İhmal	1 çocuk	65	1,92	0,68	$\chi^2 = ,758$	,684
	2 çocuk	61	1,93	0,64		
	4 çocuk ve üzeri	24	2,07	0,74		
Dikkatini dağıtmak/Avutmak	1 çocuk	65	3,30	0,76	F= ,624	,537
	2 çocuk	61	3,15	0,72		
	4 çocuk ve üzeri	24	3,28	0,92		

Ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısına göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödül, cezalandırmak, büyütme, ihmal

ve dikkatini dağıtmak alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).

4.7 “Duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ile ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” Alt Problemine İlişkin Bulgular

Duygu sosyalleştirme yöntemleri (ödüllendirmek, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak) ile ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Spearman korelasyon katsayısı ile incelenmiş ve sonuçları Çizelge 4.13’te gösterilmiştir.

Çizelge 4.13: Duygu sosyalleştirme yöntemleri ile ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiye yönelik yapılan Spearman Korelasyon analizi sonuçları

		Ödül	Cezalandırmak	Büyütmek/ Mübalâğa etmek	İhmal	Dikkatini dağıtmak/ Avutmak
Öz yeterlik düzeyi	R	,459	,031	,210	-,313	,289
	P	,000*	,702	,010*	,000*	,000*

Ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile ödüllendirme yöntemine ilişkin alt ölçek puanları arasında 0.459 olan pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Bir başka deyişle ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arttıkça ödüllendirme alt ölçek puanları da artmaktadır.

Ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile cezalandırma yöntemine ilişkin alt ölçek puanları arasında 0.031 olan sıfıra çok yakın anlamlı olmayan bir ilişki bulunmuştur ($p>0.05$). Bir başka deyişle ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile cezalandırma alt ölçek puanları arasında bir ilişki yoktur.

Ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile Büyütmek/Mübalâğa etme yöntemine ilişkin alt ölçek puanları arasında 0.210 olan pozitif yönlü düşük

düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Bir başka deyişle ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri artıkça Büyütme/Mübalâğa etme alt ölçek puanları da artmaktadır.

Ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile ihmal yöntemine ilişkin alt ölçek puanları arasında -0.313 olan negatif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Bir başka deyişle ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri artıkça ihmal alt ölçek puanları azalmaktadır.

Ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile Dikkatini dağıtma/Avutma yöntemine ilişkin alt ölçek puanları arasında 0.289 olan pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Bir başka deyişle ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri artıkça Dikkatini dağıtma/Avutma alt ölçek puanları da artmaktadır.

5. TARTIŞMA

Ebeveynlerin öz yeterlik algısı duygu sosyalleştirme davranışları açısından önemli bir parametredir. Yapılan araştırmalara göre ebeveyn öz yeterliği çocuğa sağlanan bakımın niteliğini doğrudan etkilemektedir. Araştırmalar göstermiştir ki, öz yeterliği yüksek anne ve babalar çocuklarının gelişimini desteklemek için daha çok çaba sarf eder ve daha uygun ebeveynlik davranışı gerçekleştirirler (Derindere Kuşku, 2011; Coleman & Karraker, 2000). Bu sebep ile ebeveynlerin öz yeterlikleri ile duygu sosyalleştirme davranışlarını etkileyen etmenlerin arasındaki ilişkinin tartışılması ve detaylandırılması önemlidir.

Ebeveynlik tipine göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ve duygu sosyalleştirme yöntemleri incelendiğinde, babaların annelere göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden cezalandırmak, büyütme/mübalâğa etmek, ihmal ve dikkatini dağıtmayı daha çok kullandıkları tespit edilmiştir. Araştırmalar incelendiğinde bulgumuz aksine Sperling (2012) annelerin babalara kıyasla çocuklarının olumsuz duygularına tepki olarak daha fazla olumsuz duygu sosyalleştirmede bulunduklarını tespit etmiştir. Bununla birlikte bulgumuzu benzer olarak Baker, Fenning & Crnic'in (2011) yapmış oldukları araştırmada ise annelerin babalara oranla çocuklarının duygularına daha fazla destekleyici tepkiler verdikleri rapor edilmiştir. Ayrıca Ersay'ın (2014) çalışmasında annelerin çocuklarının duygularını genellikle ödüllendirdiği bulunmuştur. Anne baba arasındaki duygu sosyalleştirme farklılıklarının çocukları ile geçirdikleri zamanla da ilgili olabileceği düşünülmektedir. Bununla ilgili olarak Ünlü ve Çetin (2015) yapmış oldukları çalışmalarında babaların çocuklarına yeterince zaman ayırmadıklarını tespit etmiştir. Bu durumun ise babaların annelerine oranla çocuklarının duygularını daha fazla ihmal etmesine sebep olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızın bulgularına göre ebeveynlerin çocukların cinsiyetine göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödül, cezalandırmak, büyütme, ihmal ve dikkatini dağıtmak alt ölçek puanları ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Bu bulgumuzun aksine literatürdeki

bazı çalışmalar babaların kız çocuklarının korku ya da üzüntü duygularına daha çok ödüllendirerek karşılık verdiklerini, erkek çocuklarının söz konusu duygularını ise cezalandırdıklarını tespit etmiştir (Garside & Klimes-Dougan, 2002). Benzer bir şekilde, Hasçuhadar (2015) çalışmasında annelerin erkek çocuklarının olumsuz duygularına karşı kız çocuklarına nispeten daha çok destekleyici, duygu ve problem odaklı tepkilerde bulunduklarını ifade etmiştir. Diğer bir çalışmada ise anne ve babaların kız ve erkek çocuklarının öfke duygusu hariç diğer olumsuz duygularına karşı benzer duygu sosyalleştirme davranışlarında bulunduklarından da söz edilmektedir (Klimes-Dougan ve diğerleri, 2007). Çalışmalar arasındaki bu tip bulgu farklılıkları, çalışmaların gerçekleştirildiği toplumların arasındaki kültürel farklılıklardan kaynaklanıyor olabilir. Nitekim Nelson ve arkadaşları (2012) Amerika’da hayat sürdüren Afrika ve Avrupa kökenli annelerin, çocuklarının olumsuz duygularını sosyalleştirmesini incelemiş ve Afrika kökenli Amerikalı annelerin çocuklarının olumsuz duygularını, Avrupa kökenli olan Amerikalı annelere göre daha az kabul ettiklerini, ayrıca erkek çocuk sahibi Afrika kökenli annelerin, çocuklarının olumsuz duygularını göstermelerini olumsuz sosyal sonuçlar olarak algıladıkları ortaya çıkarılmıştır. Bu durum açık bir şekilde göstermektedir ki, aynı topraklarda dahi ikamet etseler, kültürel arasındaki farklılıklar ebeveynlerin öz yeterlikleri ve çocuklarına karşı uyguladıkları duygu sosyalleştirme davranışlarına yansımaktadır.

Ebeveynlerin eğitim durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödül, cezalandırmak, büyütme ve dikkatini dağıtmak alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamakla birlikte ebeveynlerin duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ihmal alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Çalışmamızda sadece ihmal alt ölçek puanında farklılık tespit etsek de İlhan (2018) yaptığı çalışmada annelerin eğitim düzeyi arttıkça çocuklarının duygularına verdikleri olumsuz tepkilerinin azaldığını belirtmiştir. Eğitim seviyesi yüksek annelerin duygu sosyalleştirme davranışlarından küçültme ve cezalandırıcı davranışları daha az kullandıkları rapor edilmiştir (Altan Aytun, Yagmurlu & Yavuz, 2013). Bu doğrultuda, ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça daha bilinçli ebeveynler oldukları ve çocuklarının davranışlarına daha uygun tepkiler verdikleri düşünülmektedir.

Çalışmamızda ebeveynlerin eğitim durumlarına göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgumuza benzer olarak, Ogelman ve Topaloğlu (2014) 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne babalarının ebeveyn öz yeterliği algısı arasındaki ilişkiyi incelemiş ve anne ve babaların ebeveyn öz yeterlik algılarının, eğitim durumlarına göre farklılık göstermediğini tespit etmiştir.

Araştırmamıza katılan ebeveynlerin aylık gelir durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödül, cezalandırmak ve dikkatini dağıtmak alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak ebeveynlerin aylık gelir durumlarına göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile duygu sosyalleştirme yöntemlerinden büyütme/mübalaga etmek ve ihmal alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bulgumuza benzer olarak Buluş ve Samur'un (2017) beş-altı yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumunu yordamada ebeveyn benlik saygısı, temel ihtiyaçları ve öz yeterliğin rolü çalışmasına göre ebeveynin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik sahip olduğu sosyo-ekonomik durum, sosyal destek vb. özellikler açısından düşünüldüğünde bu özelliklerin hem temel ihtiyaçların karşılanma düzeyini hem de anne babanın öz yeterliğini etkilediği ifade edilmiştir. Bu bağlamda maddi durumu yüksek olan ebeveynler daha çok sosyo-ekonomik imkana sahip olabileceğinden dolayı bu durumun öz yeterlik düzeyleri ile etkileşim içinde olacağı düşünülmektedir.

Dursun ve Bıçakçı (2015) yaptıkları çalışmalarında annelerin sahip oldukları çocuk sayısı ile anne öz yeterlik ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını tespit etmiştir. Bu bulguya benzer olarak çalışmamızda ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısına göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile duygu sosyalleştirme yöntemleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Ebeveynlerin yaş gruplarına göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile duygu sosyalleştirme yöntemleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu duruma benzer olarak Fabes ve diğerlerinin (2002) araştırmasında anne ve babanın yaşının, duygu sosyalleştirme davranışlarını anlamlı bir şekilde etkilemediğini belirtilmiştir.

Çalışmamızda ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısına göre ebeveynlerin duygu sosyalleştirme yöntemleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında ilişki tespit edilmemiştir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde ise bulgumuza benzer olarak annelerin duygu sosyalleştirme yöntemlerinin çocuk sayılarına göre değişmediği saptamıştır (İlhan, 2018). Diğer taraftan, O’Neil Woods (2012) çalışmasında ise çocukların kardeş sayısı arttıkça annelerin daha çok cezalandırıcı ve küçümseyici tepkilerinin arttığı bulunmuştur. Her ne kadar çocuk sayısı fazla olan ebeveynlerin çocukları ile daha az zaman geçirebileceği, çocuklarına karşı daha çok cezalandırıcı davranışlarda bulunabileceği düşünülmüş olsa da bulgularımız bu teoriyi desteklememektedir. Bu durum ebeveynin her çocuğuna ayrı ayrı verdiği değerle ilgili olabilir.

Çalışmamızda anne-babaların duygu sosyalleştirme yöntemleri ile ebeveyn öz yeterlikleri arasında ki ilişki incelendiğinde öz yeterlik düzeyi ile ödüllendirme, büyütme/mübalâğa etme, ihmal ve dikkatini dağıtma yöntemleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arttıkça ihmal yöntemini daha az başvurumaktadırlar. Bir başka deyişle ebeveynlerin öz yeterlik düzeyleri arttıkça duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödüllendirme, büyütme/mübalâğa etme ve dikkatini dağıtmayı daha çok kullanmaktadırlar.

6. SONUÇLAR

Bu araştırmada, ebeveynlerin öz yeterlik algıları ile duygu sosyalleştirme davranışları arasında ki ilişki incelenmiştir. Bu doğrultuda, ebeveynlerin öz yeterlik algıları ile duygu sosyalleştirme davranışları ebeveynlik tipine, yaşına, öğrenim durumuna, maddi durumuna, çocuk sayısına, çocuğun cinsiyetine, yaşına, göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Ayrıca, ebeveyn öz yeterlik algı düzeyinin duygu sosyalleştirme davranışlarını ne derece etkilediği incelenmiştir. Araştırmaya dayanılarak ulaşılan genel sonuçlar şunlardır;

- Ebeveynlik tipine göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ve duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödül alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Ancak, ebeveynlik tipine göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Ayrıca babaların annelere göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden cezalandırmak, büyütmek/mübalaga etmek, ihmal ve dikkatini dağıtmayı daha çok kullandıkları tespit edilmiştir.
- Ebeveynlerin yaş gruplarına göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödül, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).
- Çocukların cinsiyetine göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödül, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).
- Ebeveynlerin eğitim durumuna göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödül, cezalandırmak, büyütmek ve dikkatini dağıtmak alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Ancak ebeveynlerin eğitim durumuna göre duygu sosyalleştirme

yöntemlerinden ihmal alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Post hoc testlerine göre bulunan bu fark, okuryazar olan ebeveynler ile ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan ebeveynlerin ihmal edebilirlik düzeyleri arasındadır.

- Ebeveynlerin aylık gelir durumlarına göre duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödül, cezalandırmak ve dikkatini dağıtmak alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Ancak ebeveynlerin aylık gelir durumlarına göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile duygu sosyalleştirme yöntemlerinden büyütmek/mübalaga etmek ve ihmal alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$)
- Ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısına göre ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ödül, cezalandırmak, büyütmek, ihmal ve dikkatini dağıtmak alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$).
- Ebeveynlerin öz yeterlik düzeyleri ile ödüllendirme yöntemine ilişkin alt ölçek puanları arasında 0.459 olan pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Bir başka deyişle ebeveyn öz yeterlik düzeyleri artıkça ödüllendirme alt ölçek puanları da artmaktadır.
- Ebeveynlerin öz yeterlik düzeyleri ile cezalandırma yöntemine ilişkin alt ölçek puanları arasında 0.031 olan sıfıra çok yakın anlamlı olmayan bir ilişki bulunmuştur ($p>0.05$). Bir başka deyişle ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile cezalandırma alt ölçek puanları arasında bir ilişki yoktur.
- Ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile büyütmek/mübalaga etme yöntemine ilişkin alt ölçek puanları arasında 0.210 olan pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Bir başka deyişle ebeveyn öz yeterlik düzeyleri artıkça büyütmek/mübalaga etme alt ölçek puanları da artmaktadır.
- Ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile ihmal yöntemine ilişkin alt ölçek puanları arasında -0.313 olan negatif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Bir başka deyişle ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri artıkça ihmal alt ölçek puanları azalmaktadır.

- Ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile dikkatini dağıtma/avutma yöntemine ilişkin alt ölçek puanları arasında 0.289 olan pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Bir başka deyişle ebeveyn öz yeterlik düzeyleri artıkça dikkatini dağıtma/avutma alt ölçek puanları da artmaktadır.

Ebeveynlerin öz yeterlik seviyelerinin, ebeveyn tarafından kullanılan duygu sosyalleştirme yöntemleriyle karşılaştırılması, öz yeterlik ve ödüllendirme, büyütme/mübalaga, dikkatini dağıtma/avutma arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Bir başka ifadeyle ebeveynlerin öz yeterlik düzeyleri arttıkça duygu sosyalleştirme yöntemlerinden olan ödüllendirme, büyütme/mübalaga, dikkatini dağıtma/avutma yöntemini daha çok kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Duygu sosyalleştirme yöntemlerinden ihmal ve öz yeterlik arasında da ise negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Bir başka ifadeyle ebeveynlerin öz yeterlik düzeyleri artıkça ihmal alt ölçek puanları azaldığı tespit edilmiştir.

7. ÖNERİLER

- Araştırmanın örneklem grubunun daha geniş örneklemden seçilmesi daha anlamlı sonuçlara ulaşmayı sağlayabilir.
- Ebeveyn öz yeterlik düzeyi ile duygu sosyalleştirme ilişkisi inceleyen çalışmaların milli literatürümüzde yeterli olmadığı görülmektedir. Geleceğe yönelik çalışmalarda bu konuya yer verilmesi alan yazınına katkıda bulunabilir
- Araştırmada anne baba çocuk etkileşimlerinin daha küçük örneklemden sistematik gözlemlerinin yapılması önerilmektedir. Bu sayede gözlem yoluyla duygu sosyalleştirme davranışları daha iyi değerlendirilebilir.
- Araştırmada anne ve babaların öz yeterlik toplam puanlarının yaş gruplarına ve çocuk sayısına göre anlamlı fark gösterip göstermedikleri kesitsel örneklem grubu üzerinden incelenmiştir. Bundan dolayı derinlemesine araştırma yapmak için boylamsal çalışma yapılması önerilmektedir.
- Ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışlarını Türkiye'deki birden fazla olan alt kültür grupları ile daha geniş bir örneklem ile çalışılması literatürümüze katkı sunabilir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, A. B., & Kılıç, Ş. (2009). Asya Kültürlerinde Ebeveynlik Stilleri Ve Uygulamaları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2).
- Aksoy, V., & Diken, İ.H. (2009). Annelerin ebeveynlik öz yeterlik algıları ile gelişimi risk altında olan bebeklerin gelişimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bir bakış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* 10(01), 059-068.
- Altan Aytun, Ö., Yağmurlu, B., & Yavuz, H. M. (2013). Turkish mothers' coping with children's negative emotions: A brief report. *Journal of Child and Family Studies*, 22(3), 437-443.
- Altunışık, R., Coşkun, R., & Yıldırım, E. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık
- Arseven, A. (2016). Öz Yeterlik: Bir Kavram Analizi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 11/19
- Aydın, A. (2007). Eğitim psikolojisi. *Ankara: Tek Ağaç Yayıncılık*.
- Ağır, M., Akbağ, M., Aydın, B., Tuzcuoğlu, S. & Yayıcı, L. (2005). *Gelişim ve öğrenme*. (Edit: B. Aydın) İstanbul: Nobel Yayınevi.
- Azar, A. (2012). Ortaöğretim fen bilimleri ve matematik öğretmen adaylarının Öz yeterlik inançları. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 6(12), 235-252.
- Baker, Jason K., Rachel M, Fenning & Keith A, Crnic. (2011). "Emotion Socialization By Mothers and Fathers: Coherence Among Behaviors and Associations with Parent Attitudes and Children's Social Competence." *Social Development*, 20(2), 412-430.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*, 84(2), 191.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American psychologist*, 37(2), 122.
- Bandura, A. (1989). Regulation of cognitive processes through perceived self-efficacy. *Developmental psychology*, 25(5), 729.
- Bandura, A., & Wessels, S. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman and Company.
- Bariola, E., Gullone, E., & Hughes, E. K. (2011). Child and adolescent emotion regulation: The role of parental emotion regulation and expression. *Clinical child and family psychology review*, 14(2), 198.
- Baydar, N., Akcinar, B., & Imer, N. (2012). Environment, socio-economic context, and parenting. *Parenting: Theory and research*, 81-128.
- Beavers, W., & Hampson, R. (2000). Measuring family competence: The Beavers systems model. Normal family processes, itd: Guilford Press. *Journal of Family Therapy* 22: 128–143

- Bozgeyikli, H. (2005).** *Mesleki grup rehberliğinin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin meslek kararı vermede kendilerini yetkin görme düzeylerine etkisi.* Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Buluş, M., & Samur, A. Ö. (2017).** Beş-altı yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumunu yordamada ebeveyn benlik saygısı, temel ihtiyaçları ve öz yeterliğin rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(41), 105-119.
- Büyüktaşkapı, S., (2012).** Annelerin öz yeterlik algıları ile 1-3 yaş arasındaki çocuklarının gelişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 18-30.
- Campbell, S. B., Cohn, J. F., & Meyers, T. J. (1995).** Depression in first-time mothers: mother-infant interaction and depression chronicity. 31(3), 349.
- Coleman, P. K., & Karraker, K. H. (2003).** Maternal self-efficacy beliefs, competence in parenting, and toddlers' behavior and developmental status. *Infant Mental Health Journal: Official Publication of The World Association for Infant Mental Health*, 24(2), 126-148.
- Demirel, Y. (2013).** *Psikolojik danışman öz yeterlik ölçeğinin hazırlanması.* Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Denham, S. A., Bassett, H. H., & Wyatt, T. (2007).** The socialization of emotional competence. *Handbook of socialization: Theory and research*, 614-637.
- Denham, S. A., Renwick, S. M., & Holt, R. W. (1991).** Working and playing together: Prediction of preschool social-emotional competence from mother-child interaction. *Child Development*, 62(2), 242-249.
- Derindere Kuşku, A. (2011).** *Edirne merkezdeki hastanelerin çocuk servislerine gastroenterit tanısıyla yatırılan 0-3 yaş grubu çocuklara annelerinin evde yaptıkları uygulamalar, bilgi ve öz yeterlik düzeyleri.* Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Edirne
- Dumka, L. E., Gonzales, N. A., Wheeler, L. A., & Millsap, R. E. (2010).** Parenting self-efficacy and parenting practices over time in Mexican American families. *J Fam Psychol*, 24(5), 522.
- Dursun, Ş., & Bıçakçı, M. (2015).** Bir-Üç Yaş Arası Bebeğe Sahip Annelerin Annelik Becerilerinde Öz Yeterliklerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Retrieved from <http://dergipark.org.tr/hsbfdf/issue/7893/103922>
- Eisenberg, A., & Melton, J. (1999).** SQL: 1999, Formerly known as SQL3. *ACM Sigmod record*, 28(1), 131-138.
- Eisenberg, N., Cumberland, A., & Spinrad, T. L. (1998a).** Parental socialization of emotion. *Psychological inquiry*, 9(4), 241-273.
- Eisenberg, N., Cumberland, A., Spinrad, T. L., Fabes, R. A., Shepard, S. A., Reiser, M., Guthrie, I. K. (2001).** The relations of regulation and emotionality to children's externalizing and internalizing problem behavior. *Child development*, 72(4), 1112-1134.
- Eisenberg, N., Cumberland, A., & Spinrad, T. L. (1998b).** Parental socialization of emotion. *Psychol Inquiry*, 9(4), 241-273.
- Erdoğan, M. Y. (2007).** Ana-Baba Tutumları ve Öğretmen Davranışları İle Öğrencilerin Akademik Başarıları Arasındaki İlişkiler, *SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi* (14).
- Ersay, E. (2014).** Parental Socialization of Emotion: How Mothers Respond to Their Children's Emotions in Turkey. *International Journal of Emotional Education*, 6(1), 33-46.

- Fabes, R. A., Poulin, R. E., Eisenberg, N., & Madden-Derdich, D. A.** (2002). The Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES): Psychometric properties and relations with children's emotional competence. *Marriage and Family Review*, 34, 285–310.
- Garner, P. W., Dunsmore, J. C., & Southam-Gerrow, M.** (2008). Mother–child conversations about emotions: Linkages to child aggression and prosocial behavior. *Social Development*, 17(2), 259-277.
- Garside, R. B., & Klimes-Dougan, B.** (2002). Socialization of discrete negative emotions: Gender differences and links with psychological distress. *Sex Roles: A Journal of Research*, 47(3-4), 115-128.
- Gordon, C., Lim, L., McKinnon, D., & Nkala, F.** (1998). Learning approach, control orientation and self-efficacy of beginning teacher education students. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education & Development*, 1(1), 53-63.
- Greenberg, M. T., Domitrovich, C., & Bumbarger, B.** (2001). The prevention of mental disorders in school-aged children: Current state of the field. *Prevention & treatment*, 4(1), 1a.
- Güler, T.** (2010). *Anne baba eğitimi*: Ankara: Pegem Akademi.
- Güler Yıldız, T., Şahin, F., Haktanır, G., & Holloway, S.** (2018). *Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Yenilenmiş Formu Teknik Raporu*. Retrieved from
- Güven, E., & Erden, G.** (2017). Duygu Sosyalleştirmenin Çocuklarda Gözlenen Davranış Sorunlarına Katkısı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 2017; 32(79):18-32.
- Hasçuhadar, B.** (2015). *Okul öncesi dönemdeki çocuklarda ebeveynlik davranışları, duygu sosyalleştirme, hazı geciktirme, sosyal yeterlik ve yaratıcılık arasındaki ilişkiler*. In: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu
- Hassall, R., Rose, J., & McDonald, J.** (2005). Parenting stress in mothers of children with an intellectual disability: The effects of parental cognitions in relation to child characteristics and family support. *J Intellect Disabil Res*, 49(6), 405-418.
- İlhan, T.** (2018). *Ebeveynlerin Duygu Sosyalleştirme Stratejileri İle Çocukların Sosyal Yetkinlik Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılıç, Ş.** (2014). A better understanding of parental emotional socialization behaviors with an illustrative context. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10 (2), 511-521. Retrieved from <http://dergipark.org.tr/eku/issue/5460/74037>
- Kiremit, H. Ö.** (2006). *Fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin biyoloji ile ilgili öz-yeterlik inançlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- Klein, D. M., & White, J. M.** (1996). *Family theories: An introduction*: Sage Publications Thousand Oaks, CA.
- Klimes-Dougan, B., Brand, A. E., Zahn-Waxler, C., Usher, B., Hastings, P. D., Kendziora, K., & Garside, R.** (2007). Parental emotion socialization in adolescence: Differences in sex, age and problem status. *Social Development*, 16(2), 326-342.
- Kurbanoğlu, S. S.** (2004). Öz-yeterlik inancı ve bilgi profesyonelleri için önemi. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 137-152.

- Luszczynska, A., Gutiérrez-Doña, B., & Schwarzer, R.** (2005). General self-efficacy in various domains of human functioning: Evidence from five countries. *International journal of Psychology*, 40(2), 80-89.
- Machida, S., Taylor, A. R., & Kim, J.** (2002). The role of maternal beliefs in predicting home learning activities in Head Start families. *Family Relations*, 51(2), 176-184.
- Malone, K.** (2002). Street life: Youth, culture and competing uses of public space. *Environment and urbanization*, 14(2), 157-168.
- Murdock, K. W.** (2013). An examination of parental self-efficacy among mothers and fathers. *Psychology of Men & Masculinity*, 14(3), 314.
- Nelson, J. A., Leerkes, E. M., O'Brien, M., Calkins, S. D., & Marcovitch, S. J.** (2012). African American and European American mothers' beliefs about negative emotions and emotion socialization practices. *Parent Sci Pract*, 12(1), 22-41.
- Niyazi, K.** (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayınları, Ankara.
- Nuray, S.** (1997). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim-Kuramdan Uygulamaya*. Ankara.
- O'Neal, C. R., & Magai, C.** (2005). Do parents respond in different ways when children feel different emotions? The emotional context of parenting. *Development and Psychopathology*, 17(2), 467-487.
- O'Neil-Woods, Eileen, S.** (2012). Links among maternal emotion socialization, and children's emotional competence and social behaviour. *Electronic Theses and Dissertations. Paper 4834*.
- Ogelman, H. G., & Topaloğlu, Z. Ç.** (2014). 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Bolu.
- Özbaran, B., & Aydın, C.** (2007). *Davranım Bozukluğu*. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, İstanbul.
- Özkan, H. K.** (2015). *Annelerin Duygu Sosyalleştirme Davranışları ile Çocukların Benlik Algısı ve Sosyal Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Patterson, J. M., & Geber, G.** (1991). Preventing mental health problems in children with chronic illness or disability. *Children's health care*, 20(3), 150-161.
- Rose, J., Roman, N., & Mwaba, K.** (2018). Circle of Security parenting program efficacy for improving parental self-efficacy in a South African setting: Preliminary evidence. *Journal of Psychology in Africa*, 28(6), 518-521.
- Santrock, J.** (2011). *Yaşam boyu gelişim* (Çev. ed. Galip Yüksel). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Santrock, J. W.** (2014). *Essentials of life-span development*: McGraw-Hill.
- Schunk, D. H., & Pajares, F.** (2009). Self-efficacy theory. In K. R. Wentzel & A. Wigfield (Eds.), *Handbook of motivation at school*, New York, Routledge. 35-53.
- Senemoğlu, N.** (2002). *Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sperling, J.** (2012). *Emotion socialization in the home*. University of California,
- Stuart, G.** (2005). Mental health promotion and illness prevention. *Principles and practice of psychiatric nursing*. 8th ed. Elsevier/Mosby, 211-290.

- Thompson, R. A.** (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of the society for research in child development*, 59(2-3), 25-52.
- Trawick-Smith, J. W., & Smith, T.** (2014). *Early childhood development: A multicultural perspective*: Upper Saddle River, N.J., Pearson Merrill Prentice Hall.
- Ulusoy, A., Aytar Güngör, A., Köksal Akyol, A., Subaşı, G., Ünver, G., & Erdamar Koç, G.** (2011). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ulutaş, I. & Ömeroğlu, E.** (2012). Maternal attitudes, emotional intelligence and home environment and their relations with emotional intelligence of sixth years old children. *Emotional Intelligence-New Perspectives and Applications*, 167-180.
- Ünlü Çetin, Ş.** (2015). *Father Involvement In Early Years: Comparing Children's Perceptions Of Father Involvement With Those Of Their Fathers' And Mothers'*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Walden, T. A., & Smith, M. C.** (1997). Emotion regulation. *Motivation and emotion*. 21(1), 7-25.
- Warren, H. K., & Stifter, C. A.** (2008). Maternal emotion-related socialization and preschoolers' developing emotion self-awareness. *Social Development* 17(2), 239-258.
- Yalçın, F. A., & Bayrakçeken, S.** (2010). The Effect of 5E Learning Model on Pre-Service Science Teachers' Achievement of Acids-Bases Subject. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(2).
- Yıldırım, F., & İlhan, İ. Ö.** (2010). Genel Öz yeterlikölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(4), 301-308.
- Zahn-Waxler, C.** (2010). Socialization of emotion: who influences whom and how? *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2010(128), 101-109.
- Zenginol, S.** (2010). Anadolu Üniversitesi Eskişehir Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin bilgisayar öz-yeterlik algı ve bilgisayar kaygı düzeylerinin incelenmesi. In: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Zulkosky, K.** (2009). *Self-efficacy: a concept analysis*. Paper presented at the Nursing Forum, 44(2):93 - 102.

EKLER

- Ek-1** : Kişisel Bilgi Formu
- Ek-2** : Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği Örnek Sorular
- Ek-3** : Berkeley Aile Öz Yeterlilik Ölçeği
- Ek-4** : Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği için Kullanım İzni
- Ek-5** : Berkeley Aile Öz Yeterlilik Ölçeği için Kullanım İzni
- Ek-6** : Etik Kurul Onay Belgesi

Ek-1: Kişisel Bilgi Formu

1/7/2019

Yüksek lisans tezi anket çalışması

Yüksek lisans tezi anket çalışması

Değerli Anne ve Baba,

Bu anket 2-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kendilerini yeterli bulma düzeyini etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlayan bilimsel bir çalışma için hazırlanmıştır. Dolduracağınız bu anketin birinci bölümünde temel bazı bilgilere ilişkin sorular, ikinci bölümünde ebeveyn öz yeterliliğini belirlemeye yönelik hazırlanmış ölçek, son bölümünde ise çocukların duygularına verilen tepkiler ölçeği yer almaktadır.

Anket sırasında sizi tanımlayacak kişisel bilgileriniz tutulmamakta olup vereceğiniz cevaplar bilimsel çalışma dışında kullanılmayacaktır. Araştırma sonuçlarının sağlıklı olabilmesi için her soruya içten ve dürüst cevaplar vermeniz büyük önem taşımaktadır. Değerli vaktinizi ayırarak araştırmaya yapacağınız katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

I. BÖLÜM: Demografik Bilgiler

Aşağıdaki soruları çocuğunuzu düşünerek cevaplandırınız. Eğer birden fazla çocuğunuz varsa, lütfen en büyük çocuğunuza göre soruları cevaplayınız.

1. Ölçeği dolduran kişiyi seçiniz.

- ☐ Anne
☐ Baba

2. Çocuğunuzun doğum tarihini yazınız.

Example: December 15, 2012

3. Çocuğunuzun cinsiyetini seçiniz.

- ☐ Kız
☐ Erkek

4. Kaç yaşındasınız.

5. Eğitim durumunuz?

- ☐ Okur-yazar
☐ İlkokul mezunu
☐ Ortaokul mezunu
☐ Lise mezunu
☐ Üniversite mezunu

6. Medeni durumunuzu belirtiniz?

Mark only one oval.

- ☐ Evli
☐ Boşanmış
☐ Dul

https://docs.google.com/forms/d/1sIhDKTwf1Vb-1PzfN8sGyWMHuadxQmPtK4gSp_g1EQw/edit?vc=0&c=0&w=1

1/8

7. Ailenizin toplam aylık gelirini yazınız?

- ☐ 0-1500
☐ 1500-2500
☐ 2500-4000
☐ 4000 ve üstü

8. Kaç çocuğunuz var?

9. Çocuğunuzun birincil bakımını kim sağlamaktadır? *Mark only one oval.*

- ☐ Kendim
☐ Eşim
☐ Annane
☐ Babaanne
☐ Teyze
☐ Hala
☐ Diğer (bakıcı, yardımcı vs)

Ek-2 : Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği Örnek Sorular

9

Yüksek lisans tezi anket çalışması

ÇOCUKLARIN DUYGULARINA VERİLEN TEPKİLER

Bu ölçeği doldurmak için, çocuğunuzun son bir ay içinde yaşadığı duyguları düşünün. Çoğu çocuk, bir dizi duygu hisseder ve gösterir. Son zamanlarda çocuğunuzun üzgün, öfkeli, korkulu, veya aşırı neşeli olduğunu görmüş olabilirsiniz. Çocuğunuz bu duyguları son haftalarda bir veya birden fazla da göstermiş olabilir.

Anneler ve babalar çocuklarının duygularına çok farklı şekillerde tepkiler verebilirler. Bu formda, bir çocuğun üzgün, kızgın, korkulu veya aşırı neşeli olduğunda anne babasının ona verebileceği tepkiler yer almaktadır. Bunlardan bazıları, hiç bir zaman göstermediğiniz, bazen gösterdiğiniz veya sık sık gösterdiğiniz tepkiler olabilir. Lütfen aşağıdaki her bir maddeyi son bir ayda çocuğunuzun duygularına verdiğiniz tepkileri düşünerek cevaplayınız.

Eğer çocuğunuzun geçen ayda belirli bir duyguyu gösterdiğini hatırlayamıyorsanız, lütfen çocuğunuzun o duyguyu ifade ettiğini varsayın ve muhtemel tepkilerinizin ne olabileceğini düşünün.

12. A. Geçen ay içinde çocuğunuzun aşağıda yazılı olan duyguları ne SIKLIKLA gösterdiğini işaretleyiniz.

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her zaman
Çocuğunuz üzgün veya keyifsiz hisseder.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğunuz öfkeli veya engellenmiş hisseder.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğunuz korku veya kaygı hisseder.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğunuz aşırı neşe, heyecan hisseder.	☐	☐	☐	☐	☐

13. B. Son bir ay içinde çocuğunuzun üzgün veya keyifsiz olduğu zamanları düşünün. Son bir ay içinde çocuğunuzun ÜZGÜN olduğu veya KEYİFSİZ hissettiği zamanlarda, aşağıdaki her bir tepkiyi ne sıklıkla gösterdiğinizi işaretleyiniz.

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her zaman
Çocuğum üzgün olduğunda, çocuğumun üzüntüsü ile ilgilendim.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğum üzgün olduğunda, çocuğuma üzülmeyi bırakmasını söyledim.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğum üzgün olduğunda, çocuğuma onu üzen durum ile başetmesi için yardımcı olurum.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğum üzgün olduğunda, çok üzülürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğum üzgün olduğunda, ona bebek gibi davrandığımı söyledim.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğum üzgün olduğunda, onu neyin üzdüğünü sordum.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğum üzgün olduğunda, endişe etmemesini söyledim.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğum üzgün olduğunda, çok üzgün olduğumu söyledim.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğum üzgün olduğunda, üzgün olmasını onaylamadığımı söyledim.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğum üzgün olduğunda, ona sevdiği bir şey aldım.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğum üzgün olduğunda, ona neşelenmesini söyledim.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğum üzgün olduğunda, ona zaman ayırdım.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğum üzgün olduğunda, huzursuz oldum.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğum üzgün olduğunda, üzüntüsünü görmezlikten geldim.	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğum üzgün olduğunda, onu rahatlatıttım.	☐	☐	☐	☐	☐

Ek-3 : Berkeley Aile Öz Yeterlilik Ölçeği

19

Yüksek lisans tezi anket çalışması

Berkeley Aile Öz Yeterlilik Ölçeği

10. Lütfen çocuğunuzla aşağıdaki stratejileri kullanırken kendinize ne derece güvendiğinizi belirtiniz.

	Hiç güvenmiyorum	Biraz güveniyorum	Oldukça güveniyorum	Güveniyorum	Çok güveniyorum	Tamamen güveniyorum
Çocuğumu dinleme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğumun duygularını anlama	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğumun önünde duygularımı kontrol etme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğum yanlış davrandığında aşırı tepki vermekten kaçınma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğuma onun anlayacağı şekilde açıklamalarda bulunma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğum doğru davrandığında onu övme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğum yanlış davrandığında uyguladığım disiplin yönteminde tutarlı olma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Çocuğumun onu sevdiğimi bilmesini sağlama	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11 Lütfen çocuğunuzun aşağıdaki davranışları öğrenmesine yardımcı olurken kendinize ne kadar güvendiğinizi belirtiniz. *

	Hiç Güvenmiyorum	Biraz Güveniyorum	Oldukça Güveniyorum	Güveniyorum	Çok Güveniyorum	Tamamen Güveniyorum
Çeşitli besleyici/sağlıklı yiyecekler yeme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yeterli uyuma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kibar olma (örn. lütfen ve teşekkür ederim deme)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Düşüncelerini açık bir biçimde ifade etme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Diğer çocuklarla iyi geçinme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Birşey zor olduğunda bile denemeye devam etme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
İhtiyaç duyduklarında diğer çocuklara yardım etme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yeni şeyler öğrenmeye ilgi duyma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Diğer insanların duygularını önemseme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yaptığı işe dikkatini verme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Öfke ve engellenme duygularını kontrol etme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Resimli bir çocuk kitabını okumaktan hoşlanma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kendi kendine birşeyler yapmaya çalışma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nesneleri doğru saymayı öğrenme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Doğruyu söyleme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kavramları (renk, şekil, sayı gibi) öğrenme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bir yetişkin tarafından söylenmeden uygun/doğru davranma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yeterli egzersiz yapma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Soğuk algınlığı ve diğer hastalıklardan kaçınma	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ek-4 : Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler Ölçeği için Kullanım İzni

02.10.2018

Gmail - Tez çalışması için ölçek kullanım izni

Busra Kuzu <bsrakzu@gmail.com>

Tez çalışması için ölçek kullanım izni

Ebru Ersay <e3ersay@gmail.com>
Alıcı: Busra Kuzu <bsrakzu@gmail.com>

24 Eylül 2018 13:03

Büşra Kuzucu,

Türkçe uyarlaması tarafımdan yapılan "Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler" (Responses to Children's Emotions (RCE) ölçeğini tez çalışmasında kullanabilirsiniz. Lütfen tezinde ölçeğin tamamını yayınlama. Ölçeği Ersay (2014) atfıyla kullan. teşekkürler.
Ölçek bulgularını benimle paylaşırsan sevinirim.
Kolay gelsin.

Saygılarımla

[Alıntılanan metin gizlendi]

Doç.Dr. Ebru ERSAY
Temel Eğitim Bölümü
Okulöncesi Eğitimi Anabilim Dalı
Gazi Eğitim Fakültesi
Gazi Üniversitesi

Ebru ERSAY, PhD
Associate Proffesor of Early Childhood Education
Department of Primary Education
Faculty of Education
Gazi University
Ankara/TURKEY

2 eklenti

RCE_Ölçek_Ersay_2014.pdf
273K

RCE_ölcek_kodlar_Ersay_2014.pdf
283K

Ek-5 : Berkeley Aile Öz Yeterlilik Ölçeği için Kullanım İzni

02.10.2018

Gmail - Tez çalışması için Ölçek kullanım izni

Busra Kuzu <bsrakzu@gmail.com>

Tez çalışması için Ölçek kullanım izni

Tulin Guler YILDIZ <tulinguler@gmail.com>
Alıcı: Busra Kuzu <bsrakzu@gmail.com>

28 Eylül 2018 18:21

Sayın Büşra Kuzu,

Ölçeği kullanmanız yaygın bir şekilde kullanımına katkı getirecektir. Bu da beni memnun eder.

Ölçeği ve psikometrik özelliklerini açıklayan metni size iletteceğim.

İyi çalışmalar dilerim.

Tülin Güler Yıldız

Sent from my iPhone
[Alınılan metin gizlendi]

<https://mail.google.com/mail/u/0?ik=ed7f51f7bd&view=pt&search=all&permmsgid=msg-f%3A1612865153882462056&simpl=msg-f%3A16128651...> 1/1

Ek-6 : Etik Kurul Onay Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 17/12/2018-6902

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 88083623-044
Konu : Büşra KUZU'nun Etik Onay Hk.

Sayın Büşra KUZU

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz "Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği" ve "Çocukların Duygularına Verilen Tepkiler" konulu anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 30.11.2018 tarihli ve 2018/20 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA
Müdür

Evrakı Doğrulamak İçin : <https://evrakdogrula.aydin.edu.tr/enVision.Dogrula/BelgeDogrulama.aspx?V=BEL5V2UE>

Adres:Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Küçükçekmece / İSTANBUL
Telefon:444 1 428
Elektronik Ağ:<http://www.aydin.edu.tr/>

Bilgi için: NESLİHAN KUBAL
Unvanı: Enstitü Sekreteri

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad : Büşra KUZU

Doğum Tarihi ve Yeri : 07.06.1987 SAPANCA

E-posta : bsrakzu@gmail.com

Öğrenim Durumu :

Ön Lisans : 2007, Kocaeli Üniversitesi, Gebze Meslek Yüksekokulu, Büro Yönetimi Ve Sekreterlik

Lisans : 2011, Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme

Lisans : 2015, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İlahiyat